

СОВЕТ НА ЕВРОПА
ЕВРОПСКИ СУД ЗА ЧОВЕКОВИ ПРАВА

**СЛУЧАЈ: McSANN И ДРУГИ против
ОБЕДИНЕТОТО КРАЛСТВО**

(Апликација бр. 18984/91)

ПРЕСУДА

СТРАЗБУР

27 септември 1995 година

Во случајот McCann и други против Обединетото Кралство¹,

Европскиот суд за човекови права, заседавајќи, во согласност со член 51 од Деловникот А на Судот², како Голем судски совет, составен од следниве судии:

г. R. RYSSDAL, *Претседател*,
г. P. BERNHARDT,
г. Thór VILHJÁLMSSON,
г. F. GÖLCÜKLÜ,
г. C. RUSSO,
г. A. SPIELMANN,
г. N. VALTICOS,
г-ѓа E. PALM,
г. R. PEKKANEN,
г. J. M. MORENILLA,
Сер John FREELAND,
г. A. B. BAKA,
г. M. A. LOPES ROCHA,
г. G. MIFSUD BONNICI,
г. J. MAKARCZYK,
г. B. REPIK,
г. P. JAMBREK,
г. P. KURIS,
г. U. LOHMUS, *судии*,
како и г. H. PETZOLD, *Секретар*,

Расправајќи на затворени седници на 20 февруари и на 5 септември 1995 година,

Ја донесе следнава пресуда, која беше усвоена на последниот наведен датум:

ПОСТАПКА

1. Случајот беше поднесен до Судот од страна на Европската комисија за човекови права („Комисијата“) на 20 мај 1994 година, во рамките на тримесечниот период утврден во член 32 став 1 и член 47 (чл. 32-1, чл. 47) од Конвенцијата за заштита на човековите права и основните слободи („Конвенцијата“). Случајот беше инициран со жалбата (бр. 18984/91) против

¹ Случајот е заведен под број 17/1994/464/545. Првиот број ја означува позицијата на случајот на списокот на случаи поднесени до Судот во соодветната година (вториот број). Последните два броја ја означуваат позицијата на случајот на списокот на случаи поднесени до Судот уште од неговото воспоставување и на списокот на соодветни жалби поднесени до Комисијата.

² Деловникот А се применува за сите случаи поднесени до Судот пред влегувањето во сила на Протоколот бр. 9 (П9), а потоа само за случаите во врска со државите кои не се обврзани со тој Протокол (П9). Истиот е во согласност со Деловникот кој стапи во сила на 1 јануари 1983 година, кој е изменет неколку пати последователно.

Обединетото Кралство на Велика Британија и Северна Ирска, поднесена до Комисијата, врз основа на член 25 (чл. 25), на 14 август 1991 година, од страна на г-ѓа Margaret McCann, г. Daniel Farrell и г. John Savage, сите државјани на Ирска и на Обединетото Кралство. Тие се претставници на наследството на починатите г. Daniel McCann, г-ѓа Mairead Farrell и г. Sean Savage (види став 23 подолу).

Барањето на Комисијата се однесува на член 44 и член 48 (чл. 44, чл. 48) и на изјавата со која Обединетото Кралство ја призна задолжителната надлежност на Судот (член 46) (чл. 46). Целта на барањето е да се донесе одлука за тоа дали фактите на случајот откриваат непочитување на обврските од страна на обвинетата држава, кои произлегуваат од член 2 (чл. 2) од Конвенцијата.

2. Како одговор на барањето изготвено во согласност со член 33 став 3 (г) од Деловникот А на Судот, жалителите изјавија дека тие сакале да земат учество во постапката и, оттука, назначиле адвокат за да ги застапува нивните интереси (член 30 од Деловникот).

3. Судскиот совет, формиран за да постапува по овој случај, ги вклучи, по службена должност, Сер John Freeland, избран судија од британска националност (член 43 од Конвенцијата), и г. R. Ryssdal, Претседател на Судот (член 21 став 3 (б) од Деловникот). На 28 мај 1994 година, во присуство на Секретарот, Претседателот ги извлече, по пат на ждрепка, имињата на останатите седум членови, имено г. Thór Vilhjálmsson, г. F. Gölcüklü, г. A. Spielmann, г-ѓа E. Palm, г. A. N. Loizou, г. M.A. Lopez Rocha и г. P. Jambrek (член 43 од Конвенцијата и член 21 став 4 од Деловникот).

4. Како Претседател на Судскиот совет (член 21 став 5 од Деловникот), г. Ryssdal, постапувајќи преку Секретарот, достави информација во врска со организацијата на постапката до Агентот на Владата на Обединетото Кралство („Владата“), Адвокатите на жалителите и Делегатот на Комисијата (член 37 став 1 и член 38 од Деловникот). Во согласност со последователно издадените наредби, белешката на Владата беше поднесена до регистарот на Судот на 3 и 4 ноември 1994 година, белешката на жалителите беше поднесена на 22 ноември, додека нивните барања за правичен надомест на штета, во согласност со член 50 (чл. 50) од Конвенцијата, беа доставени на 18 и 25 јануари 1995 година. Подоцна, Секретарот на Комисијата го информираше Секретарот на Судот дека Делегатот не сакал да достави коментари во писмена форма, како одговор на поднесените белешки.

5. На 21 септември 1994 година, Претседателот, врз основа на член 37 став 2 од Деловникот, одобри Amnesty International да поднесе коментари за одредени аспекти на случајот. Исто така, на истиот датум, беше одобрено, но под одредени услови, Liberty, Commission on the Administration of Justice, Inquest и British-Irish Rights Watch да поднесат заеднички коментари. Соодветните коментари беа примени на 16 ноември и 2 декември 1994 година.

6. На 21 септември 1994 година, Судскиот совет донесе одлука, во согласност со член 51 од Деловникот, во која изјави дека се откажува од натамошна надлежност во корист на Големиот судски совет. Имено, врз

основа на член 51 став 2 (а) и (б) од Деловникот, Претседателот и Заменик-претседателот на Судот (г. Ryssdal и г. R. Bernhardt), како и другите членови во состав на првично назначениот Судски совет беа, воедно, и членови на Големиот судски совет. Меѓутоа, на свое барање, г. Loizou беше ослободен од овој случај (член 24 став 3 од Деловникот). На 24 септември 1994 година, имињата на дополнителните судии беа извлечени по пат на ждрепка, од страна на Претседателот, во присуство на Секретарот, и тоа, г. C. Russo, г. N. Valticos, г. R. Pekkanen, г. M. Morenilla, г. A.B. Baka, г. G. Mifsud Bonnici, г. J. Makarczyk, г. B. Repik, г. P. Kuris и г. U. Lohmus.

7. На 15 февруари 1995 година, Владата достави информација во врска со најразличните прашања изнесени од страна на жалителите и вклучените страни во случајот во нивните белешки.

8. Во согласност со одлуката на Претседателот, јавната расправа се одржа во Зградата на човековите права во Стразбур, на 20 февруари 1995 година. Претходно, Големиот судски совет одржа подготвителен состанок и одлучи да даде согласност за поднесување на информацијата од страна на Владата.

9. Пред Судот се појавија:

(а) за Владата

г. M. R. EATON, Заменик правен советник, Министерство за надворешни работи и работи на Комонвелтот,	<i>Агент,</i>
г. S. Richards, Правен застапник, г. J. EADIE, Правен застапник, г. N. LAVENDER, Правен застапник,	<i>Адвокати,</i>
г. G. SEYMOUR, Министерство за внатрешни работи, г-ѓа S. Ambler-EDWARDS, Министерство за одбрана, г. D. PICKUP, Министерство за одбрана,	<i>Советници;</i>

(б) за Комисијата

Сер Basil HALL,	<i>Делегат;</i>
-----------------	-----------------

(в) за жалителите

г. G. KORFF,	<i>Правен застапник,</i>
г. B. McGRORY,	<i>Адвокат.</i>

Судот ги сослуша обраќањата на Сер Basil Hall, г. Korff, г. McGrory и г. Richards.

10. На барање на Судот, на 9 март 1995 година, Владата достави различни пресуди во врска со употребата на смртоносна сила од страна на припадниците на безбедносните сили, донесени од страна на судовите во Велика Британија и Северна Ирска.

11. На 23 март 1995 година, жалителите ги поднесоа своите одговори во врска со информацијата на Владата.

ВО ОДНОС НА ФАКТИТЕ

12. Фактите наведени подолу, утврдени од страна на Комисијата во нејзиниот извештај од 4 март 1994 година (види став 132 и став 142 подолу), се изведени, главно, од стенограмот на доказите изнесени за време на судскиот претрес, во врска со случајот на Гибралтар (види став 103 подолу).

I. КОНКРЕТНИ ОКОЛНОСТИ НА СЛУЧАЈОТ

13. Пред 4 март 1988 година, а најверојатно уште од самиот почеток на годината, властите на Обединетото Кралство, Шпанија и Гибралтар знаеле дека Привремената ИРА (Ирска републиканска армија - „ИРА“) планирала терористички напад на Гибралтар. Од разузнавачките податоци, како и од иследувањата направени од страна на полицијата на Гибралтар, можело да се увиди дека целта била платото јужно од Ince's Hall, каде најчесто се собирал Кралскиот англиски полк за да изврши промена на стражата, секој вторник во 11.00 часот.

14. Пред 4 март 1988 година, била формирана советодавна група со цел да го советува и да му помогне на г. Joseph Canera, Комесар на полицијата на Гибралтар („Комесарот“). Групата била составена од Војник F (висок воен советник и офицер во рамките на Специјалната воздухопловна служба или „СВС“), Војник E (командант за напади во рамките на СВС), Војник G (советник за деактивирање на бомби), г. Colombo (вршител на должност, Заменик-комесар на полицијата), главен инспектор, детектив Ullger, началник на специјалната единица, како и службеници од службата за безбедност. Комесарот издал наредба да се изготви оперативен налог за справување со таквата ситуација.

A. Воени правила во врска со ангажманот

15. Војник F и неговата група, вклучувајќи го и војник E, како и голем број други војници од СВС, пристигнале во Гибралтар пред 4 март 1988 година. Прелиминарните брифинзи биле спроведени од страна на Министерството за одбрана во Лондон. Во согласност со воените правила за ангажирање (насловени како „Правила во врска со ангажманот на воениот командант во операцијата Flavius“), издадени на војник F од страна на Министерството за одбрана, целта на распоредувањето на воените сили во Гибралтар била да и се пружи помош на полицијата на Гибралтар во операцијата за лишување од слобода на припадниците на активните службени единици на ИРА („АСЕ“), доколку полицијата би имала потреба од таква воена интервенција. Во правилата, меѓу другото, била дадена наредба војник F да постапува во согласност со насоките на Комесарот.

16. Во правилата, исто така, биле утврдени околностите во кои употреба на сила од страна на војниците била дозволена, при што било наведено следното:

„Употреба на сила

4. Вие и вашите луѓе не смеете да употребите сила доколку тоа не е побарано од страна на вишиот полициски службеник или вишите полициски службеници назначени од страна на Комесарот на полицијата на Гибралтар, или доколку употребата на сила е неопходна за да го заштитите вашиот живот. Во таков случај, вие и вашите луѓе не смеете да употребите повеќе сила отколку што е неопходно со цел да го заштитите вашиот живот ...

Отворање оган

5. Вие и вашите луѓе единствено смеете да отворите оган кон некое лице ако вие или вашите луѓе сметате дека постојат разумни основи да верувате дека тој/таа во тој момент врши, или се подготвува да изврши, некоја акција која, најверојатно, може да ги загрози вашите животи или животот на било кое друго лице, и доколку не постои друг начин да се спречи тоа лице и неговата намера.

Отворање оган без предупредување

6. Вие и вашите луѓе смеете да отворите оган без да дадете претходно предупредување ако предупредувањето или било какво доцнење при отворањето оган може да доведе до смрт или повреда кај вас или кај вашите луѓе или кај било кое друго лице и доколку давањето на предупредување е очигледно непрактично.

Предупредување пред отворање оган

7. Доколку околностите наведени во став 6 не можат да се применат, потребно е да се даде предупредување пред отворање оган. Предупредувањето треба да биде колку што е можно појасно и треба да вклучи насока лицето од спротивната страна да се предаде, како и јасно предупредување дека ќе биде отворен оган доколку лицето не ја почитува дадената насока.“

Б. Оперативен налог на Комесарот

17. Во оперативниот налог на Комесарот, изготвен на 5 март 1988 година, било наведено дека постоело сомневање дека бил планиран терористички напад во Гибралтар и дека целта, многу веројатно, била четата и стражата на првиот баталјон на Кралскиот англиски полк за време на церемонијалното менување на стражата пред Ince's Hall, на 8 март 1988 година. Исто така, било наведено дека постоеле „индикации дека методот кој требало да биде применет вклучувал експлозив, најверојатно автомобил-бомба“. Понатаму, било наведено дека намерата на операцијата била:

- „(а) да се заштити животот;
- (б) да се спречи обидот за напад;
- (в) да се лишат од слобода сторителите;
- (г) да се осигура безбеден притвор за затворениците.“

18. Методите кои требало да бидат применети биле наведени како полициски надзор, а имало доволно персонал, соодветно опремен, да се справи со било која непредвидена околност. Исто така, било наведено дека осомничените лица требало да бидат лишени од слобода со примена на минимум сила, дека требало да бидат разоружени и дека доказите требало да се соберат за целите на судскиот процес. Во прилог на налогот, меѓу другото, биле дадени и листи со титули на полицискиот персонал, податоци за огненото оружје, правила во врска со ангажманот и прирачник за употреба на огнено оружје од страна на полицијата (види став 136 и став 137 подолу).

В. План за евакуација

19. На 5 март 1988 година, бил изготвен План за евакуација на областа каде што би можело да се очекува да биде извршен нападот од страна на главниот инспектор Lopez. Истиот требало да биде ставен во функција во понеделник или вторник (на 7 или 8 март). Планот вклучувал детална подготовка за евакуација и поставување на кордон во близина на областа околу Ince's Hall, со радиус од 200 метри, биле идентификувани пристапните патишта кои требало да бидат затворени, детално биле наведени потребите за пренасочување на сообраќајот и бил наведен персоналот кој требало да го спроведе планот. Сепак, планот не бил дистрибуиран до другите службеници вклучени во операцијата.

Г. Просторија за заеднички операции

20. Операцијата на Гибралтар, која била спроведена со цел да се спречи очекуваниот терористички напад, била предводена од една просторија за заеднички операции, лоцирана во центарот на Гибралтар. Во просторијата за операции биле вклучени три различни групи: војска или воена група (која се состоела од офицери од СВС и од одделот за деактивирање на бомби), потоа, полициска група, и надзорна група или служба за безбедност. Секоја од овие групи имала свој начин на комуникација со теренскиот персонал, раководен од посебна контролна станица. Главни средства за комуникација кои се користеле, всушност, биле двете радио-комуникациски мрежи, познати како надзорна мрежа и тактичка или воена мрежа. Сепак, постоела мрежа за деактивирање на бомби која не била активна, а, без оглед на тоа што полицијата имала своја мрежа, истата не се сметала за безбедна. Исто така, се чини дека телефон се користел за остварување на потребната комуникација со централната полициска станица.

Д. Осомничените лица прв пат биле забележани во Шпанија на 4 март 1988 година

21. На 4 март 1988 година, било пријавено дека членови на АСЕ биле забележани во Малага, Шпанија. Оттука, надзор бил поставен поради тоа

што Комесарот не бил сигурен на каков начин или кога тие би можело да се очекува да дојдат на Гибралтар.

Ѓ. Оперативен брифинг одржан на 5 март 1988 година

22. На полноќ, меѓу 5 и 6 март 1988 година, Комесарот одржал брифинг на кој присуствувале службениците од службите за безбедност (вклучувајќи ги и сведоците од надзорниот тим, имено, сведок H, I, J, K, L, M и N), потоа, воениот персонал (вклучувајќи ги и војниците A, B, C, D, E, F и G), како и членовите на полицијата од Гибралтар (полициските службеници P, Q и R и главен инспектор, детектив Ullger, началник на специјалната единица, и полициски службеник, детектив Viagas).

Комесарот дал образложение во врска со полицискиот аспект на брифингот, членовите на безбедносните служби информирале за разузнавачките аспекти на операцијата, шефот на надзорниот тим ја опфатил операцијата за надзор, а војник E ја објаснил улогата на војската, доколку истата би била повикана за да пружи помош. Потоа, се чини дека брифингот бил поделен и спроведен на помали групи, при што, војник E продолжил да ги информира војниците под негова команда на истата локација.

Комесарот, исто така, ги објаснил правилата во врска со ангажманот и постапките во врска со огненото оружје и ја истакнал важноста на собирањето на докази од страна на полицијата за подоцнежното судење на терористите.

23. Брифингот од страна на претставникот на безбедносните служби, меѓу другото, ги вклучил и следниве проценки:

(а) ИРА има намера да изврши напад за време на церемонијалното менување на стражата на платото пред Ince's Hall, утрото, во вторник, на 8 март 1988 година;

(б) три припадници на ACE се испратени за да го извршат нападот, имено, Daniel McCann, Sean Savage и уште еден, трет член, подоцна позитивно идентификуван како Mairead Farrell. McCann бил претходно обвинет и осуден на казна затвор во времетраење од две години заради поседување на експлозив. Farrell била претходно обвинета и осудена на казна затвор во времетраење од четиринаесет години заради предизвикување на експлозии. Таа била позната по тоа што за време на нејзиниот престој во затворот била призната како лидер на крилото на затвореници припадници или поддржувачи на ИРА. Savage бил познат како експерт за правење на бомби. Биле прикажани фотографии од трите осомничени лица;

(в) се верува дека трите лица биле опасни терористи кои речиси сигурно би биле вооружени и кои, ако би се соочиле со безбедносните сили, постои веројатност да го употребат нивното оружје;

(г) нападот би бил извршен со помош на автомобил-бомба. Постои веројатност бомбата да биде пренесена преку граница во возилото и истата да остане сокриена во внатрешноста на возилото;

(д) постои можност автомобил „блокатор“, односно автомобил во кој не е поставена бомба да биде паркиран пред платото, со цел да го зачува местото за паркирање

за автомобилот во кој би била поставена бомбата - било земено предвид дека таа можност би можела да биде искористена од страна на терористите, иако се сметало дека тоа не е сосема веројатно.

Оваа можност била отфрлена, според вишиот претставник на безбедносните служби, службеник О, во неговиот исказ даден за време на судскиот претрес, поради тоа што (1) вклучува две движења со автомобилите, (2) се смета за непотребна бидејќи местата за паркирање би биле достапни во понеделник навечер или во вторник наутро, (3) постоела можноста самиот автомобил-блокатор да биде блокиран од друго, неправилно паркирано, возило. Се проценува дека членовите на АСЕ би пристигнале со автомобилот на местото во последен момент, во понеделник навечер или во вторник наутро. Од друга страна пак, главниот инспектор Lopez, кој не присуствувал на брифингот, изјавил дека тој не би ја поставил бомбата во вторник, поради тоа што може да биде многу густ сообраќајот тој ден и тешко да се најде место за паркирање.

1. Начин на активирање на бомбата

24. Различни методи за активирање на бомбата биле разгледани за време на брифингот: имено, со уред за мерење на време - тајмер, со радио-контролирана импровизирана експлозивна направа (RCIED) и со командна жица. Последната опција, која подразбира поставување на бомба поврзана со жица на детонатор, била отфрлена како непрактична во дадените околности. Употребата на тајмер, според службеник О, се смета за многу малку веројатна, со оглед на последната експлозија на бомба активирана од страна на ИРА со помош на тајмер во Enniskillen, која резултирала со голем број цивилни жртви. Употребата на уред за активирање на бомбата со далечински управувач се смета за далеку многу поверојатна, поради тоа што оваа опција е побезбедна, од гледна точка на терористите, кои би можеле да се оддалечат од бомбата пред истата да експлодира, и поради тоа што е полесна за контролирање отколку со тајмер, кој ако еднаш се активира, речиси е невозможно да биде стопиран.

25. Тоа на што се сеќаваат другите лица кои присуствувале на брифингот во врска со ова прашање се разликува. Сведоците на полицијата паметеле дека на брифингот се зборувало за тајмер и за уред за активирање на бомбата со далечински управувач. Комесарот и неговиот заменик очекувале еден од овие два вида на уреди да биде употребен во акцијата. Главниот инспектор Ullger се присетил дека било експлицитно истакнато дека било поверојатно да биде употребен уред за активирање на бомбата со далечински управувач. Надзорните службеници, исто така, сметале дека поголема била веројатноста да биде употребен уред за активирање на бомбата со далечински управувач.

26. За разлика од нив, сведоците на војската, се чини биле убедени, со сигурност, дека би бил употребен уред за активирање на бомбата со далечински управувач. Војник F не споменал ништо во врска со употребата на тајмер, но изјавил дека тие биле информирани дека „таа работа требало да се заврши со притискање на едно копче“, односно, радио-контролиран уред, така што бомбата можела да биде активирана само со едно притискање на копчето. Тој бил уверен дека била издадена директива од

страна на ИРА да не се повтори масакрот од неодамнешната бомба во Enniskillen и да се сведе на минимум загубата на животи на невини цивили. Сметале дека терористите биле свесни дека ако тој ден врне дожд, церемонијалното менување на стражата ќе биде откажано и во тој случај, ако биде употребен тајмер, бомбата, со сигурност и неселективно, би била активирана.

Војник Е, исто така, изјавил дека, на брифингот, тие биле информирани дека бомбата би била активирана со „притискање на копче“. Како одговор на прашањето поставено од страна на еден поротник, тој изјавил дека се водела дискусија меѓу војниците дека постоела поголема веројатност дека тие би морале да пукаат за да ги убијат терористите, со оглед на многу краткиот временски фактор кој го наметнува „притискањето на копчето“.

27. Војниците А, В, С и D изјавиле дека им било кажано за време на брифингот дека уредот би бил радио-контролиран. Војник С изјави дека војник Е нагласил дека „таа работа требало да се заврши со притискање на копче“.

2. Можност терористите да ја активираат бомбата доколку наидат на отпор

28. Војник О изјавил дека, доколку било планирано бомбата да биде активирана со помош на радио-контролиран уред, постоела можност, ако наидат на отпор, осомничените лица да посегнат и да го активираат уредот.

Војник F, исто така, се сетил дека проценката била дека едно од трите лица би можело да го носи на себе уредот. Како одговор на прашањето, укажувајќи на недоследност на оваа изјава и проценката дека ИРА сакала да го минимизира бројот на цивилни жртви, војник F изјавил дека, сепак, терористите би ја активирале бомбата со цел да постигнат одреден степен на пропаганден успех. Тој истакнал дека постоела веројатност, според информациите на луѓето од разузнувачките служби, дека, ако терористите бидат прикleshтени, би се обиделе да ја експлодираат бомбата.

Војник E потврдил дека тие биле информирани дека трите осомничени лица биле немилосрдни и дека, доколку наидат на отпор, тие би посегнале по оружјето кое го носат со себе или „би го притиснале копчето“. Тој посебно им нагласил на своите војници дека постоела голема веројатност барем еден од осомничените лица да носи уред со „притискање на копче“.

29. На гореизнесеното се сетиле, во суштина, војник С и војник D. Војник В не се сетил дека им било кажано дека терористите би се обиделе да ја активираат бомбата доколку бидат лишени од слобода, но бил свесен за таквата можност. Тие биле предупредени дека осомничените лица биле многу опасни, посветени и фанатици.

30. Се чини дека не се водела дискусија за време на брифингот за можната големина, за начинот на активирање или за дометот на уредот со далечински управувач, кои можело да се очекува да бидат употребени во акцијата. Се чини дека војниците добиле информации преку нивните

самостојни брифинзи. Војник F не ја знаел точната големина на радиодетонаторот, но му било кажано дека уредот би бил доволно мал за да може лицето да го носи скриен на себе. На војник D му било кажано дека уредот може да биде со мала димензија и дека може да биде активиран со притискање на само едно копче.

31. Што се однесува до дометот на уредот, војник F изјавил дека војската била информирана дека опремата со која располага ИРА имала капацитет за активирање на радио-контролирана бомба на растојание од една милја и половина.

Е. Настани кои се случиле на 6 март 1988 година

1. Распоредување на војниците A, B, C и D

32. Просторијата за операции била отворена во 08:00 часот. Комесарот бил на должност во периодот од 10:30 до 12:30 часот. Кога тој си заминал, на негово место дошол Заменик-комесарот Colombo. Членовите на тимовите за надзор биле на должност на улиците на Гибралтар, меѓу кои биле и војниците A, B, C и D и членовите на полициските сили, вклучени во операцијата. Војниците A, B, C и D биле облечени во цивилна облека и сите биле вооружени со 9 милиметарски пиштол, марка Browning, кој го носеле во задниот дел од ременот на нивните панталони. Исто така, секој од нив носел сокриена радио врска. Работеле во парови. Службениците од различните парови биле во меѓусебна комуникација, преку радио врска, употребувајќи ја тактичката мрежа или надзорната мрежа. Полициските службеници P, Q и R, кои биле на должност за поддршка на војниците при можното спроведување на операцијата за лишување од слобода, исто така, биле облечени во цивилна облека и биле вооружени.

2. Надзор на границата

33. На 6 март 1988 година, во 08:00 часот, полицискиот службеник, детектив Huart отишол на граничниот премин со цел да ги набљудува трите осомничени лица од компјутерската просторија на шпанската имиграциона служба. Тој ги знаел вистинските имиња на трите осомничени лица и видел нивни фотографии. Шпанските полициски службеници поседувале нивни фотографии. Компјутерската просторија била на одредено растојание од самиот граничен премин. Шпанските службеници од имиграционата служба му ги покажувале патните исправи со помош на уредот за визуелизација. Се чини дека тие само му ги покажале патните исправи на оние автомобили во кои се превезувале двајца мажи и една жена. Неколку фотографии биле направени за неговите потреби во текот на денот, но тој не успеал да ги препознае осомничените лица. За време на судскиот претрес, на вкрстеното испрашување, тој најпрво не можел да се сети дека му биле кажани некои од псевдонимите кои можеби ги користеле трите осомничени лица. Потоа, сепак, тој мислел дека се сетил дека било споменато името

Соупе во врска со Savage и дека, во тоа време, тој морал да ги знае псевдонимите на сите три лица, исто како што морале да ги знаат и шпанските службеници. Главниот инспектор Ullger, кој го информирал Huart, сепак, не паметел дека името Соупе било споменато пред 6 март; тој само се сетил на името Reilly во врска со McCann. Меѓутоа, кога веќе Huart се сетил на тоа, тој не се сомневал дека било вистина.

34. На границата, на страната на Гибралтар, царинските и полициските службеници кои биле на редовна должност тој ден, не биле информирани, ниту вклучени во надзорот, поради тоа што нивното вклучување би значело дека информации требало да им бидат дадени на преголем број на луѓе. Не биле преземени мерки за да се намали протокот на автомобили на влез, ниту за да се проверат детално сите патни исправи, поради тоа што се сметало дека таквата постапка би можела да ги вознемири осомничените лица. Сепак, бил поставен посебен надзорен тим на границата и во областа околу аеродромот кој се наоѓал во близина, како група за апсење. Сведокот М, кој раководел со надзорниот тим на границата, изразил разочарување од очигледниот недостаток на соработка меѓу различните групи вклучени во операцијата на Гибралтар, но сфатил дека работите биле поставени на таков начин од безбедносни причини.

35. На судскиот претрес, главниот инспектор Ullger изјавил, кога бил прашан во врска со неуспехот да бидат преземени посовесни мерки на страната на Гибралтар, дека

„Во овој конкретен случај, станува збор за опасни терористи. Станува збор за многу голема и деликатна операција - операција која мора да биде успешна. Мислам дека единствен начин операцијата да биде успешна е да им се овозможи на терористите да пристапат и да добијат таков третман каков што добиле во поглед на надзорот.“

36. Иако војник Е и војник F ја посочиле претпочитаната воена опција, односно, осомничените лица да бидат пресретнати и лишени од слобода во граничната област, се чини дека тоа не било сторено со некакво убедување, под претпоставка дека не би било можно да се изврши идентификација со оглед на краткото време на располагање за идентификација (10-15 секунди по автомобил) и недостатокот на претходно предупредување од шпанската страна.

3. Опции за апсење: стратегија на Советодавната група

37. Војник F изјавил дека воената опција била доработена и дефинирана во детали и, со тоа, станала најпосакувана опција за лишување од слобода на осомничените лица, имено, во случај кога тие би се појавиле пред платото, би биле разоружени, а потоа и бомбата би била деактивирана. Тој, исто така, се осврнал и на четирите клучни показатели формулирани од страна на Советодавната група кои служеле како насоки за Комесарот:

1. ако автомобилот е доведен во Гибралтар и паркиран пред платото од страна на идентификуван член на активната службена единица;

2. ако автомобилот е довозен пред платото од страна на член на АСЕ без претходно предупредување;
3. ако е забележано присуство во Гибралтар на други членови на АСЕ;
4. ако постои јасен показател дека терористите, откако го паркирале својот автомобил-бомба, имале за цел да го напуштат Гибралтар, односно, ако тие се упатиле кон границата.

Планот бил да се спроведе акцијата за лишување од слобода веднаш штом се забележи присуството на сите припадници на АСЕ и се изврши нивна идентификација, односно, по паркирањето на автомобилот кој имале намера да го остават на тоа место. Било која друга претходна активност би се сметала за предвремена, поради тоа што постоела можност да предизвика сомнеж кај оние членови на АСЕ кои не би биле лишени од слобода во тој момент, што можело да доведе до опасност, односно, да не бидат оставени докази за полицијата кои би можеле да бидат искористени пред судот.

4. Присуството на г. Savage било забележано

38. Полицискиот службеник, детектив Viagas, бил на должност и вршел надзор од една банка со поглед на платото каде што се очекувало да биде паркиран автомобилот, управуван од страна на терористите. Околу 12:30 часот, тој го слушнал известување испратено преку надзорната мрежа дека автомобил бил паркиран на местото за паркирање пред платото кое било под надзор. Еден член од службите за безбедност истакнал дека на возачот на автомобилот му било потребно одредено време за да излезе и дека тој чепкал нешто меѓу седиштата. Полицискиот службеник, детектив Viagas, видел дека лицето ја заклучило автомобилската врата и се упатило кон Southport Gate. Еден од службениците од службата за безбедност кои биле присутни на местото на настанот се консултирал со својот колега во врска со можната идентификација на лицето, но ниту еден од нив не бил сигурен. Било побарано од теренскиот службеник да го потврди идентитетот. Полицискиот службеник, детектив Viagas, од негова позиција, не можел да го идентификува лицето.

39. Сведокот N на тимот на службата за безбедност, се сетил, во врска со надзорот на паркираниот автомобил пред платото, дека во 12:45 часот, бел автомобил, марка Рено, пристигнал на местото на настанот и бил паркиран, возачот излегол по 2-3 минути и се оддалечил од автомобилот. Млад човек кој личел на осомниченото лице бил забележан подоцна, околу 14:00 часот, во таа област. Сведокот N, кој бил испратен да го утврди неговиот идентитет, го забележал осомниченото лице приближно во тоа време и препознал, без никаква потешкотија, дека лицето бил Savage. Исто така, Сведокот N го забележал осомниченото лице зад John Mackintosh Hall и, во 14:10 часот, ги известил, преку радио врска, службениците кои биле присутни во просторијата за операции дека го идентификувал лицето како

Savage и дека тоа било лицето кое претходно го паркирало автомобилот пред платото.

Службеникот Q, кој бил на должност на улицата, се сетил дека слушнал преку надзорната мрежа, во околу 14:30 часот, дека Savage бил идентификуван.

40. Комесарот, сепак, не можел да се сети дека имало известување во врска со идентификацијата на Savage додека не пристигнал во просторијата за операции во 15:00 часот. Colombo, исто така, не можел да се сети дека слушнал нешто за Savage додека не било соопштено дека тој се сретнал со другите две осомничени лица околу 14:50 часот. Војник E и војник F се сетиле дека, сепак, можеби било соопштено околу 14:30 часот, дека Savage бил забележан. Војник G, исто така, изјавил дека подоцнежното време на забележување, односно во 14:50 часот, било времето кога за прв пат бил идентификуван Savage.

41. Се чини дека постоеле одредени временски недоследности во врска со теренските информации кои биле добиени во просторијата за операции и оние кои биле пренесени. Војник E и војник F можеби знаеле за настаните повеќе отколку Комесарот, поради тоа што тие вршеле детален надзор на информациите кои биле пренесени преку мрежите за комуникација, кои очигледно Комесарот не можел да ги слуша со внимание на местото каде што седел, на масата која била оддалечена од контролната станица.

42. Осомниченото лице било следено приближно еден час од страна на сведокот N, кој се сетил дека осомниченото лице применувало техники за спречување на надзорот, како на пример, движење по заобиколни правци преку споредни улици. Сведокот N, исто така, го следел осомниченото лице, приближно околу 45 минути, и сметал дека лицето било внимателно и применувало мерки на претпазливост, како на пример, запирање зад аголот на крајот на пешачкиот дел од улиците за да види дали некој го следи.

5. Присуството на г. McCann и г-ѓа Farrell било забележано

43. Сведокот M, кој раководел со надзорот на границата, изјавил дека двете осомничени лица ја преминале границата во приближно 14:30 часот, иако, очигледно, тие не биле првично јасно идентификувани. Ја преминале границата пеш и, наводно, применувале мерки за спречување на надзорот (Farrell често се вртела наназад). Нивното навлегување во Гибралтар било следено.

44. Во 14:30 часот, војник E и војник F се сетиле дека добиле порака дека можеби McCann и Farrell биле забележани како ја минуваат границата пеш. Комесарот веднаш бил информиран за тоа.

6. Присуството на трите осомничени лица било забележано пред платото

45. Околу 14:50 часот, во просторијата за операции пристигнало известување дека осомничените лица McCann и Farrell се сретнале со друго

лице, идентификувано како осомниченото лице Savage, и дека сите три лица гледале во белиот автомобил, марка Рено, паркиран на местото за паркирање пред платото.

Сведокот Н изјавил дека трите осомничени лица значително време гледале на местото каде што бил паркиран автомобилот, како да сакале, според негова проценка, да направат добра анализа на околноста за да бидат сигурни дека сè било апсолутно правилно подготвено за дејството на бомбата. Полицискиот службеник, детектив Viagas, исто така, забележал како трите осомничени лица се сретнале пред платото на паркингот, изјавувајќи дека сите три лица биле завртени и загледани кон местото каде што бил паркиран автомобилот. Според него, тоа се случило приближно во 14:55 часот. Тој изјавил дека службите за безбедност ги идентификувале сите три лица во тој момент.

Во дадениот момент, била разгледана можноста за спроведување на операцијата за лишување на лицата од слобода. Различни искази биле дадени во врска со ова прашање. г. Colombo изјавил дека бил прашан дали би ја предал контролата за апсење на војската, но, и дека тој прашал дали осомничените лица биле позитивно идентификувани, на што добил одговор дека идентификацијата била 80%. Речиси веднаш, трите осомничени лица се оддалечиле од автомобилот низ Southport Gate. Тој се сетил дека движењето на трите осомничени лица во насока кон југ било повод за одредена дискусија во врска со тоа дали движењето укажувало дека трите осомничени лица биле во извидувачка мисија и планирале да се вратат по автомобилот подоцна. Од таа причина, одлука била донесена да не биде спроведена операцијата за лишување од слобода во тој момент.

46. Во 15:00 часот, г. Colombo остварил телефонски разговор со Комесарот и го информирал дека сè повеќе било веројатно дека станувало збор за McCann и Farrell. Кога Комесарот пристигнал, бргу по јавувањето, г. Colombo го информирал дека осомничените лица McCann и Farrell се сретнале со трето лице за кое сметале дека бил Savage и дека постоела голема можност операцијата за лишување од слобода да биде спроведена.

47. Комесарот прашал дали трите осомничени лица биле позитивно идентификувани. Идентификацијата била потврдена до 15:25 часот, кога било доставено известување до просторијата за операции дека трите осомничени лица се вратиле пред платото и поминале покрај автомобилот, гледајќи, повторно, во него. Трите осомничени лица продолжиле да се движат на север, оддалечувајќи се од автомобилот. Војник Е и војник F се сетиле дека контролата за апсење била предадена на војската, но веднаш била вратена назад, поради тоа што Комесарот побарал дополнителна проверка на идентитетот на осомничените лица. Потврдата на идентитетот на лицата, која ја побарал Комесарот, била добиена речиси веднаш.

7. Преглед на осомничениот автомобил паркиран пред платото

48. Откако бил потврден идентитетот на трите осомничени лица и откако истите се оддалечиле од платото, војник G го прегледал осомничениот

автомобил. Тој го прегледал автомобилот еднадвор, без да го допира. Го опишал автомобилот како речиси нов на изглед, бел, марка Рено. Тој не утврдил ништо невообичаено во внатрешноста на автомобилот и ништо видливо не било поместено од своето место или сокриено под седиштата. Тој истакнал дека антената на автомобилот, која била `рѓосана, не била во склад со староста на автомобилот. Тој се задржал на самото место, на платото, помалку од две минути. Се вратил во просторијата за операции и го известил Комесарот дека автомобилот можел да се смета за „осомничен автомобил-бомба“. За време на судскиот претрес, тој објаснил дека сето тоа имало посебно значење поради тоа што автомобилот бил паркиран под сомнителни околности при што постоеле сите причини да се верува дека станува збор за автомобил-бомба и не можело да се каже дека не станува збор за автомобил-бомба.

49. Комесарот се сетил дека војник G известил дека станувало збор за осомничен автомобил-бомба, поради тоа што била поставена стара антена централно, на релативно нов автомобил. Тој истакнал дека, како резултат на тоа, тие го сметале автомобилот како „можен автомобил-бомба“.

50. Војник F се осврнал на антената, сметајќи го автомобилот за сомнителен и изјавил дека таа информација им била пренесена на сите теренски учесници во акцијата.

51. Војник E бил покатегоричен и изјавил дека ако војник G можел да зборува „од површниот визуелен преглед, тој би можел да го потврди нашиот сомнеж дека станувало збор за автомобил-бомба“.

52. Војник A изјавил дека тој стопроцентно верува дека била поставена бомба во пешачката зона, дека осомничените лица поседувале уреди за далечинска контрола и дека најверојатно тие биле вооружени. Тоа било пренесено преку радио врска. Војник C се сетил дека било потврдено од страна на војник E дека била поставена направа во близина на Ince's Hall, која би можела да биде активирана од страна на едно од трите осомничени лица, имено, било поверојатно да биде Savage поради тоа што тој бил забележан претходно како „чепка“ нешто во автомобилот. Војник C, исто така, бил известен за старата антена поставена на нов автомобил.

Војник D изјавил дека било потврдено од страна на војник E дека била поставена бомба на тоа место. Според она на што тој се присетил, никој не споменал дека постоела можност трите осомничени лица да не ги носат со себе уредите за далечинска контрола во неделата или дека најверојатно не поставиле бомба во автомобилот. Тој бил известен од страна на војник E, во кого имал целосна доверба, дека била поставена бомба во автомобилот.

53. За време на судскиот претрес, војник G бил претставен како советник за деактивирање на бомби. Тој имал претходно искуство со автомобили-бомби во Северна Ирска, но, на судскиот претрес, тој изјавил, како одговор на различните прашања кои му биле поставени, дека не бил ниту експерт за радио-комуникации, ниту експерт за експлозиви. Тој воопшто не помислил да ја деактивира осомничената бомба со одвртување и отстранување на антената од автомобилот. Кога му било поставено ова прашање за време

на вкрстеното испрашување, тој се согласил дека обидот да се одврти и отстрани антената би можел да биде опасен.

8. Предавање на контролата за апсење на војската

54. Откако бил добиен извештајот од војник G, и врз основа на фактот дека трите осомничени лица се упатиле кон север, оддалечувајќи се од автомобилот, Комесарот донел одлука трите осомничени лица да бидат лишени од слобода под сомнение за заговор за убиство. Во 15:40 часот, тој потпишал формулар со кој побарал војската да ги пресретне осомничените лица и истите да ги лиши од слобода. Во формуларот, кој бил претходно доставен од страна на војската, било наведено:

„Јас, Joseph Luis Canera, Комесар на полицијата, по направената анализа на терористичката состојба во Гибралтар и врз основа на сите информации во врска со воениот план за употреба на огнено оружје, барам да се продолжи со спроведување на воената опција, која може да вклучи и употреба на смртоносна сила заради зачувување на животите“.

Откако формуларот бил потпишан, војник F се упатил до тактичката мрежа и дал упатство дека војската требало да интервенира.

Војник E ги проверил и потврдил позициите на војниците преку радио врската. Војник C и војник D визуелно го следеле движењето на трите осомничени лица на улицата Line Wall Road и на авенијата Smith Dorrien Avenue. Војник A и војник B се движеле кон север, преку плоштадот Casemates Square и низ тунелот Landport. Војниците биле информирани дека контролата за апсење била предадена на војската.

55. Доказите изнесени за време на судскиот претрес од страна на војниците и полицискиот службеник R и полицискиот службеник, детектив Ullger, укажуваат дека војниците имале претходно спроведено постапки за апсење во неколку наврати, заедно со полицијата, пред 6 март 1988 година. Според нивната претходна пракса, војниците требало да им пријдат на осомничените лица на релативно мала оддалеченост, да ги вперат нивните пиштоли кон осомничените лица и да извикаат „Стој. Полиција. Горе раце.“ или да употребат слични зборови. Потоа, тие требало да ги легнат осомничените лица на земја, со рацете подалеку од нивните тела, додека полицијата го спроведува формалното апсење. Понатаму, полицискиот службеник, детектив Ullger, изјавил дека посебни напори биле направени за да се идентификува соодветно место во Гибралтар каде што терористите би можеле да бидат задржани во притвор по нивното апсење.

56. Кога стигнале на раскрсницата меѓу авениите Smith Dorrien Avenue и Winston Churchill Avenue, трите осомничени лица ја преминале улицата и застанале на другата страна, разговарајќи нешто меѓу себе. Полицискиот службеник R, набљудувајќи ги, видел дека тие најверојатно си размениле весници. Во тој момент, војник C и војник D се приближиле кон раскрсницата на авенијата Smith Dorrien Avenue. Војник A и војник B, кои излегувале од тунелот Landport, исто така, ги забележале трите осомничени

лица на раскрсницата од нивната позиција, каде патеката која води до тунелот се соединува со улицата Corral Road.

57. Но, кога војниците се сретнале на раскрсницата, Savage се издвоил од осомничените лица McCann и Farrell и тргнал на југ, упатувајќи се кон тунелот Landport. McCann и Farrell продолжиле да се движат на север, по тротоарот од десната страна на авенијата Winston Churchill Avenue.

58. Savage поминал покрај војник А и војник В, допирајќи се во рамото на војник В. Војник В бил подготвен да го изврши апсењето, но војник А му рекол дека требало да продолжат да се движат следејќи ги осомничените лица McCann и Farrell, знаејќи дека војник С и војник D биле во таа област и дека тие ќе го лишат Savage од слобода. Војник С и војник D, знаејќи дека војник А и војник В ги следеле осомничените лица McCann и Farrell, преминале на авенијата Smith Dorrien Avenue и го следеле Savage.

9. Отворен оган кон McCann и Farrell

59. Доказите изнесени од страна на војник А и војник В за време на судскиот претрес го имале следниов ефект.

60. Војник А и војник В продолжиле да се движат кон север по авенијата Winston Churchill Avenue, следејќи ги McCann и Farrell, одејќи со брзо темпо за да го намалат растојанието. McCann се движел од десната страна на Farrell, од внатрешната страна на тротоарот. Тој бил облечен во бели панталони и бела кошула, но не носел јакна. Farrell била облечена во здолниште и јакна, а носела и голема чанта.

61. Кога војник А се приближил на растојание од околу десет метри зад McCann (иако можеби растојанието било помало), од внатрешната страна на тротоарот, McCann погледнал назад, преку неговото лево рамо. Се чини дека McCann погледнал директно во војник А и насмевката си заминала од неговото лице, како тој да сфатил кој е војник А и дека тој би можел да претставува закана за нив.

Војник А го извлекол својот пиштол, имал намера да упати предупредување кон лицата, извикувајќи им да застанат во истиот момент, иако тој не бил сигурен дека всушност ги изговорил тие зборови. McCann ја придвижил, отсечно и агресивно, својата рака кон предниот дел од неговото тело. Тогаш, војник А помислил дека посегнал по копчето за да ја активира бомбата и отворил оган. Тој испукал еден куршум во грбот на McCann од растојание од три метри (иако можеби растојанието било помало). Од работ на окото, војник А забележал некакво движење од страна на Farrell. Farrell се движела од левата страна на McCann, на страната на тротоарот веднаш до патот. Војник А забележал како таа благо се завртела надесно кон McCann, зграбувајќи ја својата чанта, која ја носела под левата пазува. Војник А помислил дека таа, исто така, посегнала по копчето и испукал еден куршум во нејзиниот грб. Тој не се противел кога му било пренесено дека форензичките докази укажувале на тоа дека тој можеби пукал од растојание од три стапки (види став 111 подолу). Потоа, војник А повторно се завртел кон McCann и испукал уште еден куршум во неговото тело и уште два

куршума во неговата глава. Војник А не знаел дека војник В отворил оган во истото време. Тој испукал вкупно пет куршуми.

62. Војник В се приближил непосредно зад Farrell, на страната на тротоарот веднаш до патот. Тој ја набљудувал неа. Кога се приближиле на растојание од три-четири метри и продолжиле и натаму да се доближуваат, тој забележал, периферно, дека McCann ја завртел главата и погледнал преку рамото. Тој го слушнал она што се претпоставува дека било предупредување дадено од страна на војник А, за кое тој мислел дека бил почеток на постапката за спроведување на апсењето. Речиси во истиот момент, бил отворен оган од неговата десна страна. Истовремено, Farrell направила отсечно движење надесно, ставајќи ја чантата која ја носела под нејзината лева пазува преку нејзиното тело. Тој не можел да ги види нејзините раце, ниту чантата, и стравувал дека таа би можела да посегне по копчето. Тогаш, отворил оган кон Farrell. Тој сметал дека McCann бил во опасна позиција, а поради тоа што не можел да ги види неговите раце, го пренасочил пукањето кон McCann. Подоцна, тој повторно се завртел кон Farrell и продолжил за пука сè додека не бил сигурен дека таа повеќе не претставувала закана, кога нејзините раце биле далеку од нејзиното тело. Тој испукал вкупно седум куршуми.

63. Двајцата војници негирале дека Farrell и McCann направиле каков било обид за да се предадат, со кревање на нивните раце во воздух, како и тоа дека пукале во двете осомничени лица кога тие лежеле на земјата. На судскиот претрес, војник А јасно изјавил дека неговата намера била да го усмрти McCann и „да спречи тој да биде закана и да ја активира бомбата“.

64. Престрелката се случила на тротоарот пред бензинската станица Shell, на авенијата Winston Churchill Avenue.

По престрелката, војниците ставиле беретки на нивните глави со цел да бидат препознаени од страна на полицијата. Тие забележале полициски автомобил, со вклучена сирена, кој се движел кон нив од јужната страна, од далечината на авенијата Winston Churchill Avenue. Неколку службеници излегле од полицискиот автомобил и ја прескокнале централната преграда. Војник А сè уште го држел пиштолот во неговата рака. Тој ги кренал рацете во воздух и извикал „Полиција“. Војник А се сетил дека, како што се приближувал полицискиот автомобил, слушнал пукање во далечина.

Иако ниту еден од војниците не бил свесен за полицискиот автомобил и за сирената сè до престрелката, поголемиот дел од сведоците, вклучувајќи ги и полициските службеници P, Q и R, кои биле во близина за поддршка на војниците при апсењето, како и повеќето членови на надзорниот тим, но и цивилните сведоците, се сетиле дека претходен звук на полициска сирена, веројатно многу кратко време пред звукот на огненото оружје. Полициските службеници P и Q, кои го следеле настанот од релативно мало растојание, сметале дека Farrell и McCann реагирале на звукот на сирената: полицискиот службеник P сметал дека сирената ги натерала Farrell и McCann да застанат и да се завртат назад.

65. Појавувањето на полицискиот автомобил на местото на настанот не било планирано. Откако Комесарот ја предал контролата за апсење на

војската, во 15:40 часот, тој му дал насока на г. Colombo да осигура дека има полициски возила за транспорт на располагање. г. Colombo телефонски разговарал со главниот инспектор Lopez од централната полициска станица кој, од своја страна, му дал насока на контролорот, полициски службеник Goodman, да го повлече полицискиот автомобил кој бил на должност. Контролорот го регистрирал повикот во 15:41 часот. Тој, преку радио врска, стапил во контакт со патролното возило и ги известил службениците дека треба веднаш да се вратат назад. Тој не знаел каде се наоѓа автомобилот во тоа време, ниту која била причината за повлекувањето на возилото. Кога инспектор Revagliatte, кој бил во автомобилот, прашал дали наредбата е итна, контролорот кажал дека тоа било приоритетна порака и дека тие ќе добијат дополнителни насоки по нивното пристигнување.

66. Во моментот кога била пренесена пораката, полицискиот автомобил стоел во редица, во сообраќаен метеж на авенијата Smith Dorrien Avenue. Инспектор Revagliatte му рекол на возачот да ги вклучи сирената и светлата. Автомобилот излегол од редицата и се движел во спротивната лента за да ја претекне целата редица и да излезе од сообраќајниот метеж. Автомобилот се вратил назад во соодветната лента на семафорот на раскрсницата со авенијата Winston Churchill Avenue и продолжил да се движи на север, долж авенијата Winston Churchill Avenue, по лентата за претекнување. Кога автомобилот минувал покрај гаражата на бензинската станица Shell, четворицата полициски службеници кои биле во автомобилот слушнале истрели. Revagliatte му рекол на возачот да продолжи да вози. Кога се завртел и погледнал назад, забележал две лица кои лежеле на тротоарот. Автомобилот завртел на кружниот тек и се вратил назад за да застане на другата страна на патот, наспроти гаражата на бензинската станица Shell. Полициската сирена била вклучена во тоа време. Кога автомобилот застанал, четворицата полициски службеници излегле, тројца од нив ја прескокнале централната преграда, а Revagliatte ја заобиколил преградата за да стигне на местото на настанот.

67. Полициските службеници P, Q и R биле во близина на бензинската станица Shell, и, исто така, по кратко време пристигнале на местото каде бил отворен оган кон McCann и Farrell. Полициските службениците P и R ги положиле своите палта врз телата. На полицискиот службеник P му испаднал пиштолот додека клечел, па затоа морал да го стави во футрола. Полицискиот службеник Q и Revagliatte извршиле претрес на телата.

10. Изјави на очевидци во врска со истрелите насочени кон McCann и Farrell

68. Престрелката се случила едно убаво неделно попладне, кога имало многу луѓе на улиците и многу сообраќај на патиштата. Покрај тоа, гаражата на бензинската станица Shell била во видокруг на голем број околни станбени згради. Како резултат на тоа, престрелката била проследена од страна на значителен број луѓе, вклучувајќи ги и полициските службеници кои биле вклучени во операцијата, полициските службеници кои случајно

минувале во таа област а кои биле на друга должност, потоа, членовите на надзорниот тим, како и голем број на цивили и полициски службеници кои не биле на должност.

69. Речиси сите сведоци кои дале исказ на судскиот претрес изјавиле дека Farrell ја носела својата чанта под нејзината десна пазува, спротивно на она што го изјавиле војник А и војник В, под левата пазува. Судскиот вештак дал коментар во своето резиме до поротата дека тоа би можело да има значење во однос на наводното оправдување на отворањето на оган од страна на војниците, имено, наводното ставање на чантата преку предниот дел на нејзиното тело.

70. Уште позначајно, тројца сведоци, од кои двајца дале интервју за контроверзниот телевизиски документарен филм во врска со настаните, насловен како „Death on the Rock“, приложиле докази кои упатувале на тоа дека McCann и Farrell биле застрелани додека лежеле на земјата. Изјавиле дека биле сведоци на престрелката од некоја од станбените згради со поглед на бензинската станица Shell (види став 125 подолу).

71. г-ѓа Celecia забележала еден човек како лежи на тротоарот, во чија близина се наоѓал и друг човек со испружени раце: иако не видела пиштол, таа слушнала истрели за кои мислела дека доаѓале од тој правец. По бучавата, човекот кој таа мислела дека го извршил убиството, според неа, се чини дека ставил нешто во неговата јакна. Кога и била покажана фотографија од последиците на настанот, г-ѓа Celecia не успеала да ги идентификува ниту војник А, ниту војник В, како човекот кого таа мислела дека го видела како ги усмртува двете лица.

72. г. Proetta забележал како една девојка ги кренала рацете нагоре, иако сметал дека тоа било направено повеќе во шок отколку во знак на следење на даденото предупредување. Откако таа била застрелана и паднала на земја, тој слушнал други рафални истрели. Претпоставил дека луѓето во близина продолжиле да пукаат, но се согласил дека имало ехо во таа област и дека звукот можеби доаѓал од областа кај тунелот Landport.

г-ѓа Proetta забележала еден маж и една жена како ги кренале рацете над нивните рамења со отворени дланки. Тие биле застрелани, според она на што таа се сетила, од страна на луѓето кои ја прескокнале преградата. Кога телата биле на земјата, таа слушнала и други истрели и забележала пиштол во раката на еден човек кој клечел во близина на телата, иако не забележала никаков чад или чаури од куршуми од пиштолот. Поради тоа што видела пиштол, претпоставила дека истрелите биле од тој пиштол. Исто така, се чини дека кога телата паднале на земја, тие биле затскриени од нејзиниот поглед од нискиот ѕид и сè што таа можела да види бил некој човек кој покажувал нешто во нивна насока.

73. г. Bullock се сетил дека видел човек како паѓа на грб од истрелите, со зафрлени раце наназад.

Ниту еден од другите очевидци не забележал дека McCann или Farrell ги кренале рацете во воздух или дека војниците пукале во телата кога тие лежеле на земјата.

74. Сведокот I, член на надзорниот тим, изјавил дека видел дека McCann и Farrell биле застрелани кога тие биле речиси на земјата, но не кога биле испружени на земјата.

75. Иако војниците не биле сигурни дека војник A изговорил зборови во знак на предупредување, четири сведоци (полициските службеници P и Q, сведокот K и полицискиот службеник, детектив Parody) јасно се сетиле дека ги слушнале зборовите „Полиција, Стој“ или некои други слични зборови.

76. Полицискиот службеник P, кој се движел од север и стигнал во близина на гаражата на бензинската станица Shell, изјавил дека забележал дека McCann направил потег како да сакал да извади пиштол и дека Farrell направила потег, посегнувајќи по чантата, што го натерало да помисли дека посегнала по детонатор. Полицискиот службеник Q, кој го следел настанот од другата страна на патот, исто така, забележал дека Farrell направила потег, посегнувајќи по чантата, исто како што забележал полицискиот службеник, детектив Parody, кој не бил на должност, но гледал што се случувало од стан со поглед на местото на настанот.

11. Отворен оган кон Savage

77. Доказите изнесени од страна на војник C и војник D за време на судскиот претрес го имале следниов ефект.

78. Откако трите осомничени лица се разделиле на раскрсницата, војник D ја преминал улицата и го следел Savage, кој се упатил кон тунелот Landport. Savage носел фармерки, кошула и палто. Војник C се задржал кратко на другата страна од патот поради сообраќајот на таа фреквентна улица, но го забрзал темпото на одење, додека војник D се приближувал сè поблиску до Savage. Војник D имал намера да го лиши лицето од слобода, откако би се доближил доволно блиску до него, вадејќи го својот пиштол и извикувајќи „Стој. Полиција. Рацете горе“. Кога војник D бил на растојание од околу три метри, тој почувствувал дека било потребно да се доближи поблиску поради тоа што имало премногу луѓе наоколу, а, исто така, имало и некоја госпоѓа која се движела непосредно во истата линија. Сепак, пред војник D да се доближи, тој слушнал истрел кој доаѓал од позади. Во исто време, војник C викнал „Стој“. Savage се завртел назад, и ја придвижил неговата рака надолу кон пределот на десниот колк. Војник D бил уверен дека Savage посегнал по детонатор. Тој ја употребил едната рака за да ја турне госпоѓата која се движела во истата линијата и отворил оган од растојание од околу два до три метри. Војник D испукал девет куршуми отсечно, при што првите неколку куршуми биле насочени во средишниот дел на телото на Savage, додека последните два во главата. Savage, како што паднал, се извил. Војник D признал дека постоела можност главата на Savage да била неколку инчи над земјата кога тој престанал да пука. Тој продолжил да пука сè до оној момент кога Savage лежел неподвижен на земјата, а неговите раце биле далеку од неговото тело.

79. Војник C се сетил дека го следел Savage, малку зад војник D. Savage бил на растојание од околу осум стапки до влезот на тунелот, но можеби и

повеќе. Намерата на војник С била да се придвижи напред и да го изврши апсењето кога слушнал истрели кои доаѓале од неговата лева страна, од далечина, од насоката во која се упатиле Farrell и McCann. Savage се завртел назад. Војник С викнал „Стој“ и го извлекол својот пиштол. Savage ја придвижил својата десна рака надолу, во пределот на џебот од неговото палто и зазел опасен и агресивен став. Војник С отворил оган поради тоа што стравувал дека Savage можеби посегнал да ја активира бомбата. Тој забележал нешто големо во десниот џеб на Savage за кое верувал дека е копче на детонаторот. Тој бил на оддалеченост од околу пет-шест метри од Savage. Испукал шест куршуми додека Savage се извивал, паѓајќи на земја, насочени кон средишниот дел од неговото тело. Еден куршум завршил во неговиот врат, а друг во неговата глава, додека тој паѓал надолу. Војник С продолжил да пука сè додека не бил сигурен дека Savage бил усмртен и повеќе не бил во состојба да го активира уредот.

80. На судскиот претрес, за време на вкрстеното испрашување, двајцата војници изјавиле дека ако е неопходно да се отвори оган, тие би пукале сè додека лицето повеќе не претставува закана. Војник С се согласил дека најдобар начин да се осигура тој резултат бил да се усмрти лицето. Војник D изјавил дека тој пукал кон Savage со цел да го усмрти и дека така биле обучени сите војници. Двајцата војници, сепак, негирале дека пукале во Savage додека тој бил испружен на земјата.

Војник Е (командант за напади) изјавил дека намерата во моментот на отворањето на оган била да се усмрти лицето, поради тоа што тоа бил единствениот начин за да се отстрани заканата. Тој, исто така, изјавил дека таков бил стандардот според кој постапувале сите војници во армијата при отворањето на оган.

81. Војниците ставиле беретки на своите глави веднаш по инцидентот за да може полицијата да ги идентификува.

12. Изјави на очевидци во врска со истрелите насочени кон Savage

82. Сведоците Н, I и J биле вклучени во надзорот на трите осомничени лица во областа околу авениите Smith Dorrien/Winston Churchill Avenue.

83. Сведокот Н ги забележал војник А и војник В како се движат позади McCann и Farrell долж авенијата Winston Churchill Avenue. Тој продолжил да го следи Savage кого го забележал на аголот кога тој сакал да заврти на улицата која води кон тунелот Landport. Тој им го покажал Savage на војник С и војник D, кои биле во негова придружба во тој момент. Додека се движел следејќи го Savage, сведокот Н ја видел престрелката насочена кон McCann и Farrell од далечина. Тој продолжил да го следи Savage, кој веќе се движел по улицата. Слушнал сирена, и извик „Стој“ и видел како Savage се завртел назад. Војниците биле на растојание од пет стапки до Savage. Сведокот Н потоа се завртел и не го сведочел самото пукање.

84. Сведокот I се сретнал со сведок Н и војник D и потврдил дека Savage се упатил кон тунелот Landport. Сведокот I навлегол во улицата која води кон тунелот откако започнала престрелката. Видел еден или два истрели

насочени кон Savage, кој лежел на земјата. Забележал само еден војник кој пукал од растојание од пет, шест или седум стапки. Не забележал дека војникот ја ставил неговата нога на градите на Savage додека пукал.

85. Сведокот J го следел Savage кога тој се разделил од McCann и Farrell. Кога Savage навлегол дваесет стапки во улицата во близина на едно големо дрво, сведокот J слушнал звуци од огнено оружје од зад себе и во исто време ја слушнал и полициската сирена во близина, на прилично мало растојание. Savage, откако го слушнал звукот на оружјето, се завртел назад отсечно, гледајќи многу изненадено. Сведокот J се завртел и не го видел пукањето. Кога сведокот J повторно се завртел назад, го видел Savage како лежи на земја на грб и еден војник кој стоел над него, кој рекол: „Повикајте полиција“.

86. г. Robin Mordue бил сведок на дел од престрелката, но поради тоа што паднал на земја и подоцна се скрил зад автомобил, тој видел само дел од инцидентот. Не можел да се сети дека го видел Savage како трча. Кога го видел војникот како стои над Savage, повеќе немало истрели.

87. Доказите кои ги изложил г. Kenneth Asquez биле најконтроверзни. Неговата писмена изјава се чини дека била искористена во документарниот филм „Death on the Rock“ од страна на телевизијата Thames Television (види став 125 подолу). Нацртот на писмената изјава, изготвен од страна на адвокатот кој ја застапувал телевизијата Thames Television и кој го извршил интервјуто со г. Asquez, а кој не бил одобрен од негова страна, бил, исто така, искористен за сценариото на документарниот филм. Во нив, тој тврди дека додека бил во автомобилот на неговиот пријател на пат кон границата, движејќи се по улицата Corral Road, поминал низ тунелот Landport. Слушнал „пукотници“ и забележал еден човек кој крварел на земја. Исто така, забележал и друг човек кој ја покажал својата лична карта, кој носел црна беретка, кој ја држел ногата на грлото на човекот кој лежел испружен на земјата и викал: „Стој. Сè е во ред. Полиција“. Во тој момент, човекот испукал уште три или четири куршуми. За време на судскиот претрес, тој изјавил дека делот од изјавата во врска со пукањето бил неистинит, дека самиот го измислил. Се чини дека тој самиот бил значително збунет и честопати контрадикторен. Кога му било кажано дека не било познато сè до судскиот претрес дека војниците носеле беретки (во ниту еден извештај во весниците не бил споменат тој детаљ), тој претпоставил дека со сигурност слушнал за тоа на улица. Кога бил прашан, на судскиот претрес, зошто дал неточна изјава, се повикал на претходна болест, на притисокот од работа и на желбата да престанат телефонските повици од страна на некое лице кое барало тој да даде интервју за медиумите.

88. г-ѓа Treacy изјавила дека се движела по патот излегувајќи од тунелот, и дека таа била меѓу Savage и првиот војник кога бил отворен огнот, иако не била во линија на огнот. Се сетила дека Savage трчал и помислила дека тој бил застрелан во грб, поради тоа што се движел кон тунелот. Не го видела како лежи, застрелан, на земјата. Нејзината изјава содржела голем број на очигледни недоследности во споредба со доказите на другите сведоци; таа изјавила дека војникот пукал со неговата лева рака, но, всушност, тој бил

деснак; никој друг не изјавил дека Savage трчал; дала опис дека телото паднало со нозете во правец кон дрвото во близина, наместо со главата, како што било опишано од страна на сите други сведоци кои биле на местото на настанот. Судскиот вештак, во своето резиме, истакнал дека постои можност да се усогласи нејзината изјава со фактот што г-ѓа Treacy најверојатно не гледала во Savage, поради тоа што тој се завртел назад за да ги види војниците, а во моментот кога таа гледала во него, тој се завртил кон тунелот, како реакција на истрелите.

89. г. Bullock и неговата сопруга изјавиле дека некој човек ги турнал кога минувал покрај нив, кога тие се движеле по авенијата Smith Dorrien Avenue кон раскрсницата, како и тоа дека забележале дека човекот носел пиштол во задниот дел на пантолоните. Виделе дека се сретнал со друг човек, кој, исто така, носел пиштол во пантолоните, на аголот на улицата која води кон тунелот Landport. Ја следеле престрелката пред гаражата на бензинската станица Shell, а кога пукањето престанало, тие се завртиле и се изгубиле од вид. Потоа, следела друга долга пукотница.

90. Сепак, еден друг очевидец, г. Jerome Cruz, кој бил во автомобил во сообраќајниот метеж на авенијата Smith Dorrien Avenue и кој се сетил дека го забележал г. Bullock како се наведнал за да се скрие, фрлил сомнеж врз неговата верзија. Поточно, тој изјавил дека г. Bullock не бил во близина на крајот на авенијата Smith Dorrien Avenue, туку подалеку од гаражата на бензинската станица Shell (на растојание од повеќе од 100 јарди) и дека тој се наведнал за да се скрие веднаш штом се слушнал звук од истрелите. Тој потврдил дека, исто така, видел лица кои клечеле, кои гледале од зад сидот на почетокот на патот што води кон тунелот.

13. Настани по престрелките

91. Во 15:47 - 15:48 часот, војник Е примил порака во просторијата за операции дека биле приведени трите осомничени лица. Не било познато, во таа фаза, дали лицата биле уапсени или убиени. Во 16:00 - 16:05 часот, стигнал извештај во просторијата за операции дека трите осомничени лица биле застрелани.

92. Во 16:05 - 16:06 часот, војник F му го врачил формуларот на Комесарот со кој ја вратил контролата назад. Врз основа на транскриптот од доказите изнесени од страна на Комесарот за време на судскиот претрес, во формуларот, кој му бил врачен назад од страна на војник F, било наведено дека „во 16:06 часот, на 6 март, извршен е напад со употреба на воена сила, според воената опција на операцијата, со цел да се спречи терористички напад кој требало да биде извршен од страна на членови на АСЕ во Гибралтар. Со тоа, контролата е предадена назад на цивилната власт“. Заменик-комесарот Colombo се јавил во централната станица за да пренесе дека било потребно да се спроведат плановите за евакуација. Исто така, упатства биле издадени со цел да се преземат потребните активности во врска со местата каде што се случиле инцидентите. Војник G, исто така, добил насока да започне со отстранување на автомобилот.

93. По престрелките, телата на трите осомничени лица и чантата на Farrell биле претресени. Не било пронајдено оружје и уреди за детонирање.

94. На местото на настанот, кој се случил пред гаражата на бензинската станица Shell, биле пронајдени и земени чаури, без притоа да се означи нивната местоположба или на друг начин да се обележи нивната позиција. Ниту позициите на телата не биле обележани.

95. На местото каде што Savage бил застрелан, местоположбата на само неколку чаури била означена. Не биле фотографирани позициите на телата од страна на полицијата. Инспектор Revagliatte ја исцртал со креда положбата на телото на Savage. Во рамките на тоа што го исцртал инспектор Revagliatte, имало пет траги од истрели, од кои, три биле во пределот на главата.

96. Главниот инспектор Lopez дал општа наредба за повлекување на персоналот и веднаш се упатил кон платото со цел да се започне со поставување на кордон. Противпожарната служба, исто така, пристигнала пред платото.

Тимот за деактивирање на бомби го отворил осомничениот бел автомобил, марка Рено, но не била пронајдена експлозивна направа или бомба во него. Областа била прогласена за безбедна меѓу 19:00 и 20:00 часот.

Ж. Полициска истрага по престрелките

97. За раководител на истрагата бил назначен главен инспектор Correa.

98. Во чантата на Farrell бил пронајден приврзок со два клуча и ознака на која бил испишан регистарски број MA9317AF. Таа информација била пренесена во приближно 17:00 часот на шпанската полиција, која започнала со пребарување, поради сомневањето дека автомобилот можеби содржи експлозив. Во текот на ноќта, меѓу 6 и 7 март, шпанската полиција пронашла црвен автомобил, марка Форд Фиеста, со тој регистарски број, во сопственост на La Linea. Во внатрешноста на автомобилот биле пронајдени клучеви од друг автомобил, со регистарски број MA2732AJ, како и договор за изнајмување на возилото, што укажувало на фактот дека автомобилот бил изнајмен во 10:00 часот, на 6 март од страна на Katharine Smith, истото име како името на патната исправа која била најдена во чантата на Farrell.

99. Околу 18:00 часот, на 8 март, бил откриен автомобил, марка Форд Фиеста, со регистарски број MA2732AJ, во подрумот на паркингот во Marbella. Бил отворен од страна на единицата за деактивирање на бомби од Малага и било утврдено дека во багажникот на автомобилот имало експлозивна направа, скриена во делот каде што стои резервното тркало. Направата се состоела од пет пакети на Semtex експлозив (вкупно 64 кг), на која биле спроведени четири детонатори и околу која биле поставени 200 парчиња муниција. Имало два тајмери, на кои било означено 10 часа и 45 минути и 11 часа и 15 минути, соодветно. Направата не била активирана, ниту поврзана.

100. Во извештајот, со датум од 27 март 1988 година, кој бил изготвен во Мадрид од страна на шпанската полиција во врска со експлозивната направа, бил извлечен заклучок дека постоел систем за двојно активирање со цел напаѓачите да бидат сигурни дека експлозијата ќе биде активирана дури и во случај ако едниот од двата тајмери затаи; експлозивот бил скриен во делот каде што стои резервното тркало за да се избегне можноста да биде откриен при царинската контрола на шпанско/гибралтарската граница; количеството на експлозив и употребата на муниција укажува на фактот дека терористите имале намера да постигнат најголем можен ефект; и дека се верувало дека било предвидено направата да експлодира за време на воената парада, на 8 март 1988 година.

101. Главниот инспектор Correa, кој, исто така, постапувал како помошник на судскиот вештак, ги пронашол и ги испрашал сведоците на убиството на трите осомничени лица. Полициските службеници ги посетиле становите во таа област, тропајќи на вратите, враќајќи се по втор пат ако лицата не биле најдени во домовите. Врховниот обвинител упатил два или три јавни повици до јавноста да се изјасни доколку има информации. На судскиот претрес, инспектор Correa изјавил дека јавноста, според него, во врска со овој случај, за разлика од вообичаено, имала помала желба да даде изјава за полицијата.

102. Обдукција била спроведена врз трите починати осомничени лица на 7 март 1988 година. Постапката била спроведена од страна на професор Watson, високо-квалификуван патолог од Обединетото Кралство. Неговиот извештај бил доставен до патологот, професор Pounder, кој бил назначен од страна на жалителите. Подоцна, за време на судскиот претрес, двајцата патолози дале коментари во врска со недостатоците на обдукционата постапка. Имено, телата биле соблечени пред професор Watson да ги види, со што работата околу утврдувањето на влезните и излезните рани му била отежната, потоа, немало уред за рендгентско снимање, а, исто така, на професор Watson не му биле доставени рендгентските снимки заедно со другите фотографии за утврдување на фактите, ниту со форензичките и балистичките извештаи.

3. Судски претрес во Гибралтар

103. Судскиот претрес спроведен од страна на судскиот вештак од Гибралтар во врска со убиствата започнал на 6 септември 1988 година. Биле застапени семејствата на починатите лица (меѓу кои биле вклучени и жалителите), како и војниците од СВС и Владата на Обединетото Кралство. Со судскиот претрес претседавал судскиот вештак, кој заседавал со порота, избрана од страна на локалното население.

104. Пред судскиот претрес, три потврди, во кои било наведено дека одредени информации од јавен интерес не смеат да бидат обелоденети, биле издадени од страна на Државниот секретар за внатрешни работи, Државниот секретар за одбрана и Заменикот гувернер на Гибралтар, на 26 август, 30 август и 2 септември 1988 година, соодветно. Во потврдите било

наведено дека било потребно и од јавен интерес следните категории на информации да бидат заштитени од откривање:

1. Во случајот на седумте воени сведоци, приговорот се однесувал на откривањето на какви било информации или документи кои би можеле:

(i) да го откријат нивниот идентитет;

(ii) да го откријат идентитетот, локацијата, командниот ланец, методот на работа и капацитетите на единиците за кои дејствувале војниците на 6 март 1988 година;

(iii) да го откријат карактерот на нивната специјализирана обука или опрема;

(iv) да го откријат карактерот на сите претходни оперативни активности спроведени од страна на војниците или од страна на единицата во која некој од војниците некогаш служел;

(v) во случајот на војник G (техничар за муниција), да откријат било каква воена разузнавачка информација, активност или операција (како и изворот на разузнавачките информации), вклучувајќи ги и информациите врз основа на кои биле направени оценките и деталите во врска со капацитетите на безбедносните сили за примена на контра-мерки, вклучувајќи ги и методите на работа, специјализираната обука и опрема.

2. Во случајот на сведоците од службата за безбедност, приговорот се однесувал на откривањето на информации кои би можеле:

(a) да го откријат идентитетот на припадниците на службата за безбедност, како и деталите за нивното распоредување, обука и опрема;

(б) да ги откријат сите извори на разузнавачки информации;

(в) да ги откријат сите детали во врска со активностите и операциите на службата за безбедност.

105. Сепак, како што било јасно наведено во потврдите, не бил поднесен приговор во однос на изнесувањето на докази, ниту од страна на сведоците на војската, ниту од страна на сведоците на службата за безбедност, во однос на:

(i) карактерот на информациите кои се однесувале на стравувањето од заговор од страна на ИРА, кои биле пренесени до Комесарот на полицијата и до другите вклучени лица (вклучувајќи ги и општите докази во врска со карактерот на активните службени единици на Привремената ИРА);

(ii) оценките направени од страна на војник G во однос на веројатноста од постоење и опасноста поврзана со експлозивната направа, како и во однос на заштитните мерки кои требало да бидат преземени;

(iii) настаните што резултирале со престрелки на 6 март 1988 година, како и поврзаните околности со тие настани, вклучувајќи ги и доказите кои се однесувале на предавањето на контролата на воените сили.

106. Судскиот претрес траел сè до 30 септември, и во текот на тие деветнаесет дена кога заседавала поротата, докази биле изнесени од страна на 79 сведоци, вклучувајќи ги и војниците, полициските службеници и персоналот за надзор кои биле вклучени во операцијата. Докази, исто така, биле изнесени од страна на патолозите, форензичарите и експертите во однос на активирањето на експлозивните направи.

1. Докази изнесени од страна на патолозите за време на судскиот претрес

107. Докази биле изнесени од страна на професор Watson, патолог кој ја извршил обдукцијата на починатите лица на 7 март 1988 година, но, исто така, докази биле изнесени од страна на професор Pounder, кој бил назначен од страна на жалителите (види став 102 погоре).

108. Во однос на Farrell, било утврдено дека таа била застрелана со три куршуми во грбот, на растојание од околу три стапки, според професор Pounder. Таа имала пет рани на главата и вратот. Повредите на главата укажувале на тоа дека целото тело, или барем горниот дел од нејзиното тело, бил завртен кон лицето кое пукало во неа. Можно разумно сценарио, според нејзините рани, е дека таа била застрелана во главата додека била завртена кон лицето кое пукало во неа, потоа паднала на земјата и добила куршуми во грб. Професор Watson се согласил дека нагорната траекторија на куршумите што ја усмртиле Farrell укажува на тоа дека таа паѓала надолу или веќе била падната на земја кога лицето пукало во неа. Била застрелана со осум куршуми.

109. Во однос на McCann, тој бил застрелан во грб со два куршуми, но, исто така, имал три рани на главата. Раната на врвот на главата укажува на тоа дека прво биле нанесени раните на градите, а потоа раната на главата, и дека тој бил испружен на земјата, или бил блиску до земјата кога бил застрелан во главата. Истрелите во телото биле нанесени под агол од околу 45 степени. Тој бил застрелан со пет куршуми.

110. Во однос на Savage, тој бил застрелан со шеснаесет куршуми. Се здобил со седум рани на главата и вратот, пет од предната страна на градите, пет од задната страна на градите, по една рана на врвот на секое рамо, три во стомакот, две во левата нога, две во десната рака и две на левата рака. Позицијата на влезните рани укажува на тоа дека Savage се здобил со некои од раните кога бил завртен кон лицето кое пукало во него. Но, раните во градите биле нанесени од задниот дел на градите. Професор Watson се согласил дека Savage бил „изрешетан од куршуми“ и дека „тоа наликувало на френетичен напад“. Тој се согласил дека би било разумно да се претпостави, од трагите на тротоарот, дека куршумите биле испукани во насока на главата на Savage кога лежел на земјата. Професор Pounder, исто така, се согласил дека доказите од трагите на земјата, аголот на испукување и состојбата на раните, укажуваат на тоа дека Savage добил куршуми кога бил испружен на грб на земја од страна на лице кое пукало, стоејќи пред неговите нозе. Тој истакнал, дека кога бил испрашуван од страна на адвокатот кој ги застапувал војниците, трите траги на земјата, кои се наоѓале во рамките на исцртаната позиција на телото со креда, се совпаѓале со раните на главата. Според негово мислење, „тие рани мора да биле нанесени кога неговата глава веќе била на земја или можеби била многу блиску до земјата“ или била притисната „неколку инчи во земјата“.

2. Форензички докази изнесени за време на судскиот претрес

111. Форензички научник, специјалист за огнено оружје, ја испитал облеката на трите починати лица за да утврди, меѓу другото, присуство на барутни честички кои би укажале на тоа дека куршумите биле испукани одблизу. Тој нашол знаци на делумно изгорен експлозив во горниот десен заден дел на јакната на Farrell и горниот лев преден дел на кошулата на Savage, кои укажувале на тоа дека пукањето било извршено од мало растојание. Тој применил тестови со кои се покажало дека таков резултат единствено може да се постигне со пиштол марка Browning, на растојание најмногу до шест стапки. Навлезеноста на јакната на Farrell укажувала на тоа дека растојанието меѓу лицето кое пукало и неговата цел била три стапки, а според кошулата на Savage, била од четири до шест стапки.

3. Докази во врска со уредите за детонација

112. За време на судскиот претрес, се појавиле прашања во врска со тоа дали и во случај кога трите осомничени лица би носеле со себе уреди за далечинска контрола, тие би можеле да ја активираат осомничената бомба на оддалеченост од околу 1,4 километри од местото каде што тие биле застрелани. Исто така, било поставено прашањето дали војниците можеле разумно да очекуваат дека осомничените лица би можеле да ги скријат на себе уредите, без тие да бидат видливи и дали, всушност, уредот би можел да биде активиран со притискање на само едно копче.

113. г. Feraday изнел докази во име на кралските власти. Тој бил форензички научник, кој бил вработен во Форензичката лабораторија за експлозиви во рамките на Кралскиот институт за истражување и развој на вооружените сили, и имал триесет и три годишно работно искуство со експлозиви. Тој го создал предавателот ICOM IC2 како модел на уред кој се користи во Северна Ирска, кој бил со големина на стандарден комерцијален воки-токи. Исто така, предавателот бил приложен со доказите на Владата во постапката пред Комисијата и Судот во Стразбур (види став 130 подолу).

Иако се осврнал на факторите кои би можеле да влијаат на дометот (на пример, теренот и временските услови), г. Feraday изјавил дека опремата може, при оптимални услови, да делува на растојание до триесет милји. Според него, антената поставена на осомничениот автомобил можела да прими сигнал, иако нејзината ефикасност би била прилично слаба поради тоа што не била на вистинската должина на фреквенцијата. Тој сметал дека треба да се претпостави дека на растојание од околу една милја, бомбата би можела да биде активирана со далечински управувач, употребувајќи ја таа антена.

114. Жалителите го повикале д-р Scott, кој бил магистер и доктор на науки во областа на инженерството и бил лиценциран радио оператор. Тој бил вклучен во два судски процеса кои се воделе против ИРА во Англија. Применил тестови со слични приемници по должина на рутата по која се движеле трите осомничени лица. Се осврнал на фактот дека теренот не бил

рамен, односно дека постоела висинска разлика меѓу местата каде што се случиле престрелките и платото, како и на тоа дека имало дебел ѕид и значителен број на згради наоколу. ИРА користела енкодери и декодери за своите уреди за да ги спречи лажните сигнали кои можеле да ги активираат нивните бомби: имено, тоа значи дека требало да биде примен добар, чист, сигнал. Имајќи ги предвид фактите дека антената, која „била смешка“ од гледна точка на ефикасноста, погрешната должина на очекуваната фреквенција и нејзината поставеност во насока на покривот наместо во вертикална положба, во професионалното мислење кое тој го дал, изјавил дека наводниот приемник не можел да биде активиран со предавател, врз основа на околностите на случајот. Исто така, изјавил дека бомбата можела да биде неутрализирана со отстранување на антената од автомобилот и дека таквиот зафат не би ја дестабилизираал експлозивната направа.

115. Исто така, д-р Scott дал објаснување за тоа како функционира предавателот. Претпоставувајќи дека фреквенцијата била веќе наместена, било потребно да се активира прекинувачот за вклучување/исклучување, по што требало да се активира прекинувачот за вклучување/исклучување на енкодерот, а, потоа, требало да се притисне и трето копче, со цел да се изврши преносот. Иако постоела можност да се намести уредот на начин на кој би било потребно да се притисне само едно копче (копчето за пренос) за бомбата да биде активирана, оваа можност значела дека прекинувачите на предавателот и на енкодерот требало да бидат вклучени постојано, при што постоела опасност батериите да се испразнат. Истовремено, постоела опасност дека уредот би можел да се исклучи случајно, ако некој на улица се удри во лицето кое го носи уредот, или ако лицето е погодено од куршум, или ако лицето падне на невообичаен начин, удирајќи се на ивицата на тротоарот или клупата.

116. Капетан Edwards бил повикан од страна на адвокатот на војниците за да ги побие таквите докази. Тој бил член на Кралскиот сигнален корпус и имал искуство со VHF/HF радио во борбен спектар на радио-мрежи. Тој извршил тестирање со цел да утврди дали постои можност за говорна комуникација преку ICOM радиото во таа област или од гаражата на бензинската станица Shell кон Ince's Hall. Опремата која ја користел не била идентична со онаа на д-р Scott. Изјавил дека било можно да се добие и говорна комуникација и аудио тон на местото на престрелката од платото. Не користел енкодер, но неговата опрема била соодветна и компатибилна. Со тоа, мислењето на г. Feraday било, исто така, побиено. Според неговото мислење, ако била примена слаба говорна комуникација, тогаш сигналот би бил доволен за да се активира бомбата.

117. Се чини било прифатено од страна на сите вклучени лица дека ИРА ја развила употребата на уреди со висока фреквенција, кои бараат пократки антени и имаат посигурно дејство во услови на директна линија. За овие уреди се верува дека имаат карактеристики погодни за детонација кога лицето кое управува со уредот е на директна линија со бомбата и дека кај нив е помала веројатноста за мешање со други радио-извори или контрамерки. Не биле познати или барем не биле наведени примери за тоа како

овој начин за активирање на бомбата со далечински управувач би можел да се користи во други услови, освен во услови на директна линија.

4. Поднесоци доставени во текот на судскиот претрес

118. Во текот на судскиот претрес, претставникот на жалителите, г. Р. Ј. McGrory, ги испрашал сведоците и доставил поднесоци врз основа на тоа што го изјавиле тие, меѓу другото, дека одлуката за отворање на оган со цел да се усмртат осомничените лица била донесена од страна на Владата на Обединетото Кралство пред да се случи инцидентот и дека на војниците им било наредено да го извршат пукањето, или дека операцијата била планирана и спроведена на начин што усмртувањето на осомничените лица од страна на војниците бил неизбежен резултат. Во секој случај, врз основа на околностите, употребата на смртоносна сила од страна на војниците не била неопходна или, доколку била неопходна, употребената сила била прекумерна и, оттука, неоправдана. Тој, за целото време, останал на својот став дека, сепак, не негирал дека Комесарот на полицијата и неговите службеници постапиле правилно и со добра волја.

119. Војник F (виш воен командант) и војник E (тактички командант) негирале дека постоел план, експлицитен или имплицитен, за егзекуција на осомничените лица. Кога војниците A, B, C и D биле прашани, тие, исто така, негирале дека биле испратени, експлицитно или со „одмавнување на главата или трепкање со очите“ да ги усмртат осомничените лица.

5. Обраќањето на судскиот вештак пред поротата

120. На крајот на судскиот претрес, судскиот вештак се обратил пред поротата, осврнувајќи се на применливите закони, особено на член 2 од Уставот на Гибралтар (види став 133 подолу). Поради тоа што не било дозволено во постапката, за време на судскиот претрес, страните да достават поднесоци до поротата, тој накусо ги изнел соодветните предлози дадени од страна на претставниците на жалителите и претставниците на војниците и на кралските власти, кои се однесувале на доказите. Извлекол заклучок од доказите изнесени од страна на војниците дека, кога отвориле оган, тие пукале со намера да ги усмртат лицата и, со тоа, ја насочиле поротата да размислува за опсегот на можните пресуди:

„... Ако војниците тргнале тој ден со јасна намера да убијат, тоа е убиство и, оттука, исправно е да се отфрли пресудата за незаконски убиени лица. Втор пример: ако се утврди во случајот на Savage (или било кој од другите две лица во овој случај) дека тој бил застрелан во главата кога лежел на земјата, откако бил ефикасно оневозможен да преземе каква било акција, тоа се смета за убиство ако се донесе заклучок дека војниците продолжиле да пукаат во него. И во двата случаи, тие имале намера да убијат, но не во самоодбрана или во одбрана на други лица или во текот на апсењето ... оттука, тоа претставува убиство, а пресудата за незаконски убиени лица треба да биде отфрлена. Ако, според овој втор пример, се донесе заклучок дека станува збор за убиство, во согласност со употребената сила која била поголема отколку што била разумно неопходна, тогаш пресудата, исто така,

треба да биде за незаконски убиени лица, а не за убиство. Третиот пример кој би го навел се однесува токму на таа ситуација. Ако се прифати ставот дека војниците имале основна намера да ги лишат лицата од слобода (во смисла дека тие имале намера да ги уапсат трите осомничени лица и да ги предадат живи на полицијата во Гибралтар) и дека нешто погрешно се случило при спроведувањето на апсењето и резултирало со три смртни случаи, поради тоа што можеби (а) била употребена сила кога не била неопходна, или (б) силата која била употребена била поголема отколку што била неопходна, тогаш тоа не претставува убиство ... а пресудата, како што реков, треба да биде за незаконски убиени лица. Четврт пример: ако сте задоволни и сметате дека војниците дејствувале правилно, но операцијата, сепак, завршила со смрт на трите осомничени лица на незнаење на војниците, тогаш, исто така, треба да се донесе пресуда за незаконски убиени лица.

... Оттука, значи дека постојат само три пресуди кои разумно можат да бидат земени предвид, а тие се:

- (а) Незаконски убиени лица, односно незаконско убиство.
- (б) Законски убиени лица, односно оправдано, разумно убиство.
- (в) Отворена пресуда.

Имајќи предвид дека мора да сте задоволни, без никакво разумно сомневање, кога станува збор за пресуда за незаконски убиени лица, постојат 2 ситуации кои треба да бидат разгледани. Првата се однесува на самите војници, а втората дека тие биле несвесен инструмент на заговор за елиминирање на трите осомничени лица.

Во врска со првата ситуација која се однесува на самите војници, морам да кажам дека ако не сте задоволни, без разумно сомневање, дека лицата биле убиени незаконски, тогаш мора да одлучите дали вашата пресуда треба да биде отворена пресуда или пресуда за оправдано убиство. Мојата насока би била дека треба да донесете пресуда за оправдано убиство, односно за законски убиени лица, поради тоа што според видот на околностите на овој инцидент, односно она што треба да го утврдите, доколку не ја отфрлите пресудата за незаконско убиство, е во однос на самите војници. Таква е логиката на ситуацијата. Може да се доведете во ситуација да не можете да го решите случајот на ниту еден начин, при што, единствена алтернатива е да донесете отворена пресуда, но морам да ве посоветувам, при вршењето на вашата должност, да избегнете донесување на ваква отворена пресуда. Што се однесува до втората ситуација, каде што војниците се несвесен инструмент, се применува истото...“

121. Поротата ги отфрли пресудите за законско убиство со мнозинство гласови, имено со девет гласа наспроти два.

S. Постапки кои биле спроведени во Северна Ирска

122. Жалителите не биле задоволни со пресудите и иницирале постапки пред Високиот суд на правдата во Северна Ирска против Министерството за одбрана заради загубата и штетата што ја претрпеле починатите лица, како резултат на нивната смрт. Изјавите во врска со нивните барање биле разгледани на 1 март 1990 година.

123. На 15 март 1990 година, Државниот секретар во Министерството за надворешни работи и работи на Комонвелтот издал потврди во согласност

со дел 40 (3) од Законот за водење на постапки пред кралските власти од 1947 година, изменет со Уредбата за водење на постапки пред кралските власти (на Северна Ирска) од 1981 година. Дел 40 (2) б од истиот Закон не ги вклучува постапките кои се водат против кралските власти во Северна Ирска во врска со одговорноста која произлегува, а која на ниту еден начин не се „однесува на Владата на Нејзиното Височество во Обединетото Кралство“. Сличен исклучок се применува во однос на кралските власти во Северна Ирска, во согласност со Уредбата од 1981 година. За оваа цел, потврдата издадена од страна на Државниот секретар има одлучувачко значење. Во потврдите во врска со овој случај било наведено дека секоја наводна одговорност на кралските власти не настанала ниту во однос на Владата на Нејзиното Височество во Обединетото Кралство, ниту во однос на Владата на Нејзиното Височество во Северна Ирска.

124. Министерството за одбрана, понатаму, направи обид да ги поништи постапките. Жалителите ја оспорија законитоста на потврдите во судска постапка за ревизија. Дозволата за поднесување на барање за судска ревизија била дадена *ex parte* на 6 јули 1990 година, но истата била повлечена на 31 мај 1991 година, по одржување на целосна усна расправа, врз основа на тоа што не постоеле разумни изгледи дека барањето би било успешно. Вишиот советник ги посветувал жалителите дека жалбата против таа одлука не би дала позитивен резултат.

Постапките кои ги иницирале жалителите пред Високиот суд на правдата биле прекинати на 4 октомври 1991 година.

И. Телевизиски документарен филм „Death on the Rock“

125. На 28 април 1988 година, телевизијата Thames Television го емитувала својот документарен филм со наслов „Death on the Rock“ (види став 70 погоре), при што била направена реконструкција на наводниот надзор на автомобилот на терористите од страна на шпанската полиција и сведоците на престрелките, според описот на она што тие го виделе, вклучувајќи ги и наводите дека било пукано во McCann и Farrell додека тие лежеле на земја. Изјавата на анонимен сведок била прочитана во врска со тоа дека Savage бил застрелан од страна на некој човек, кој ја држел ногата на неговите гради. Независниот радиодифузен орган го одбил барањето на Секретарот за надворешни работи и Комонвелт за одложување на емитувањето на филмот сè до одржување на судскиот претрес во врска со убиствата.

Ј. Други докази изнесени пред Комисијата и Судот

1. Изјава дадена од страна на Главниот инспектор Valenzuela

126. Иако била упатена покана од страна на полицијата од Гибралтар до шпанскиот полициски службеник за негово присуство на судскиот претрес со цел да изнесе докази во врска со улогата на шпанската полиција, тој не

се појавил на претресот, очигледно, поради тоа што не добил дозвола од неговите претпоставени.

127. Владата доставила до Комисијата копија од изјавата дадена од страна на Главниот инспектор Rayo Valenzuela, полициски службеник во Малага, на 8 август 1988 година. Според оваа изјава, полицијата од Обединетото Кралство, на почетокот на месец март, доставила до шпанската полиција фотографии од можните членови на ACE, именувани како Daniel McCann, Mairead Farrell и Sean Savage. Овие три лица биле забележани како пристигнуваат на аеродромот во Малага на 4 март 1988 година, но нивната трага била изгубена, веднаш штом тие го напуштиле аеродромот. Потоа, во текот на 5 и 6 март 1988 година, било извршено пребарување со цел да се утврди локацијата на трите осомничени лица.

Изјавата која била дадена од страна на Владата не била вклучена во доказите изнесени за време на судскиот претрес, поради тоа што судскиот вештак одбил да ги прифати истите, по приговорот поднесен од страна на г. Р. Ј. McGrogy, кој сметал дека станува збор за докази кои биле слушнати од друго лице, во отсуство на полицискиот службеник од Шпанија, кој лично би ги презентирал тие докази.

2. Изјава дадена од страна на г. Harry Debelius

128. Изјавата, со датум од 21 септември 1988 година, обезбедена во име на жалителите, била дадена од страна на новинар кој постапувал како консултант на продуцентите на документарниот филм на телевизијата Thames Television со наслов „Death on the Rock“. Тој истакнал дека белиот автомобил, марка Рено, кој бил користен од страна на членовите на ACE, бил под надзор на шпанските власти, кога се движел долж крајбрежјето кон Гибралтар. Се претпоставува дека надзорот бил вршен од страна на четири или пет полициски автомобили кои „се претекнувале“ за да избегнат можен сомнеж, хеликоптер и агенти поставени на фиксни набљудувачки локации. Деталите во врска со движењето на автомобилот биле пренесени на властите во Гибралтар, кои знаеле за пристигнувањето на автомобилот на границата. Тој истакнал дека извор на таквата информација бил г. Augustín Valladolid, портпарол на шпанските безбедносни служби во Мадрид, кого, тој и г. Julian Manyon, репортер од Thames Television, го интервјуирале во периодот од 18:00 - 19:20 часот, на 21 март 1988 година.

129. Жалителите имале намера да ја достават таа изјава како доказ пред судскиот претрес. Но, судскиот вештак донел одлука дека таа изјава, не треба да биде вклучена, поради тоа што сметал дека станува збор за докази кои биле слушнати од друго лице, на иста основа како и изјавата на која се повикала Владата (види став 127 погоре).

3. Доказни материјали обезбедени од страните

130. ICOM-предавател бил доставен до Комисијата и Судот од страна на Владата, поврзан со импровизиран енкодер. Предавателот бил со димензии

18 см x 6.5 см x 3.7 см; а енкодерот (кој обично е залепен на предавателот и кој може да биде ставен во мала плоската кутија) бил со димензии 8 см x 9 см x 3 см. Антената на предавателот била со должина од 18 см.

4. Дополнителни материјали поднесени од страна на жалителите

131. Жалителите, исто така, обезбедиле дополнително мислење од д-р Scott, на 22 октомври 1993 година, во кое тој го повторил својот став дека не постоела можност трите осомничени лица да ја активираат бомбата во целната област од локацијата каде што биле застрелани, со употреба на ICOM-предавател или било која друга можна прикриена комбинација на предавател и антена, при што тврди дека властите морале со сигурност да бидат информирани за нејзиното постоење. Тој, исто така, се осврнал на фактот дека јачината на рачниот предавател би била значително намалена ако се држи во близина на човековото тело; при активирање на преносот, предавателот треба да се држи подалеку од телото, а антената треба да биде поставена што е можно повисоко.

5. Утврдување на фактите од страна на Комисијата

132. Во својот извештај од 4 март 1994 година, Комисијата ги донела следниве заклучоци во врска со прашањата на фактите:

- на осомничените лица им било ефикасно дозволено да влезат во Гибралтар, со цел да бидат ставени под надзор од страна на оперативните службеници кои биле поставени на стратешки локации за таа цел (во став 213);

- не постоеле докази во поддршка на тврдењето на жалителите дека постоела предумисла г. McCann, г-ѓа Farrell и г. Savage да бидат убиени (во став 216);

- не постоеле убедливи докази во поддршка на кој било навод дека војниците ги застрелале г. McCann и г-ѓа Farrell кога тие се обиделе да се предадат или кога лежеле на земја. Сепак, војниците го извршиле нападот од непосредна близина. Форензичките докази откриле дека нападот бил извршен од мало растојание, можеби од три стапки, како во случајот на г-ѓа Farrell (во став 222 и став 223);

- г-ѓа Farrell и г. McCann биле застрелани од страна на војник А и војник В одблизу, откако двете осомничени лица направиле потег што на војниците им се чинел дека може да претставува опасно движење. Тие биле застрелани кога паѓале на земјата, но не и кога лежеле на земјата (во став 224);

- најверојатно звукот на полициската сирена, или звукот од истрелите насочени кон г. McCann и г-ѓа Farrell пред гаражата на бензинската станица Shell, или можеби и едното и другото, биле причината г. Savage да се заврти назад и да се соочи со војниците кои се движеле зад него. Најверојатно војник С и војник D не го сведочеле убиството на г. McCann и г-ѓа Farrell пред да продолжат со следењето на Savage (во став 228);

- не постоеле доволно материјали за да се отфрли верзијата за престрелката дадена од страна на војник С и војник D. г. Savage бил застрелан одблизу, додека паѓал на земјата, веројатно во моментот кога ја допрел, или откако паднал на

земјата. Овој заклучок бил поддржан со доказите на патолозите на следниот судски претрес (во став 229 и став 230);

- Војниците А, В, С и D отвориле оган со цел да ја спречат заканата од активирање на експлозијата од автомобилот-бомба во центарот на Гибралтар од страна на осомничените лица за кои се знаело дека се терористи, со историја на нивна претходна вклученост со експлозиви (во став 231);

- во секој случај, со сигурност мора да бил споменат тајмер во оперативниот брифинг на Комесарот. Без разлика на сè, тајмерот не бил фактор кој бил земен предвид во размислувањето на војниците во врска со операцијата (во став 241).

II. РЕЛЕВАНТНО ДОМАШНО ЗАКОНОДАВСТВО И ПРАКСА

133. Член 2 од Уставот на Гибралтар предвидува дека:

„1. Ниту едно лице не смее да биде убиено намерно, освен при извршување на судска пресуда за кривично дело за кое тоа лице е осудено.

2. Не може да се смета дека едно лице е убиено, спротивно на овој дел, ако тоа лице почине како резултат на употребата, до оној степен и во такви околности кои се дозволени со закон, на таква сила која е разумно оправдана:

(а) во случај на одбрана на било кое лице од насилство или одбрана на имотот;

(б) за да се изврши законско лишување од слобода или за да се спречи бегство на лицето кое е притворено во согласност со законот;

...

(г) за да се спречи вршењето на кривичното дело од страна на тоа лице.“

134. Релевантната домашна судска пракса предвидува дека разумноста за употреба на сила треба да се утврди врз основа на фактите кои лицето кое ја употребило силата искрено верува дека постојат: ова вклучува субјективен тест за тоа во што верува лицето кое ја употребило силата, и објективен тест за тоа дали постои разумна основа за лицето да верува во тоа. Со претпоставка дека постои искрено и разумно верување, тогаш мора да се утврди дали е разумно да се употреби сила за да се спречи вршењето на кривичното дело или за да се спроведе апсењето (види го, на пример, случајот Lynch против Министерството за одбрана [1983], Извештаи во врска со законите во Северна Ирска 216; случајот R против Gladstone Williams [1983], Извештаи 276, на стр. 281; и случајот R против Thain [1985] Извештаи во врска со законите во Северна Ирска 457, на стр. 462).

135. Тестот за утврдување дали употребата на силата била разумна, без разлика дали во самоодбрана или за да се спречи вршење на кривично дело или за да се спроведе апсење, е строг. Истиот е опишан на следниот начин во извештајот на Кралската комисија, воспоставена со цел да го разгледа законодавството кое се однесува на казните кривични дела ([1879] 36 Трудови на Домот на лордовите 117, на стр. 167):

„Се применува едно важно начело од обичајното право, имено, дека, иако покрај тоа што самоодбраната на лицето, одбраната на неговата слобода и сопственост од незаконско насилство е санкционирана, сепак, дозволена е употреба на сила за да се спречи вршењето на кривичното дело, да се зачува јавниот ред и за да се изведат престапниците пред лицето на правдата, иако сето тоа е предмет на ограничување, што значи дека употребената сила мора да е неопходна, односно дека кривичното дело кое треба да се спречи не може да се спречи со помалку насилни средства; и дека кривичното дело кое било извршено со употреба на сила или за кое може разумно да се очекува дека било извршено со употребената сила не било непропорционално со повредата или кривичното дело кое требало да биде спречено.“

Судијата McGonigal, во Препораката на Врховниот обвинител на Северна Ирска ([1976], Извештаи во врска со законите во Северна Ирска 169 (Апелационен суд)), го дал следното видување во однос на ваквиот пристап (на стр. 187):

„... Според мое мислење, се чини дека, кога размислуваме дали употребената сила, во дадени, посебни, околности, е разумна, тестот за разумност треба да се спроведе на начин утврден во тој став. Оттука, произлегуваат две прашања:

(а) дали кривичното дело кое треба да се спречи можело да биде спречено со примена на помалку насилни средства?

(б) дали кривичното дело кое било извршено со употреба на сила или кое може разумно да се очекува дека било извршено со употребената сила било непропорционално со повредата или кривичното дело кое требало да биде спречено?

Тоа се прашања кои треба да бидат утврдени на објективен начин, но врз основа на постапките преземени од страна на разумни луѓе кои постапуваат во дадени околности и врз основа на фактите кои обвинетото лице искрено верува дека постоеле. Силата се смета дека не е разумна, ако

(а) е поголема од онаа која е потребна, или

(б) повредата која е предизвикана е непропорционално поголема од кривичното дело кое требало да биде спречено.“

136. Документот даден во прилог на оперативниот налог, издаден од страна на Комесарот на полицијата, насловен како “Огнено оружје - правила на ангажирање“ предвидува, доколку е релевантно:

„Општи правила

1. Да не се употреби повеќе сила отколку што е потребно за да се постигне целта.
2. Ако се употреби огнено оружје, треба да се води грижа за безбедноста на лицата во близина.
3. Да се даде предупредување пред да се отвори оган.

(а) доколку е можно, предупредувањето треба да биде дадено пред отворањето на огнот. Треба да биде колку што е можно погласно и мора да вклучи наредба да запре нападот, и изјава дека ќе биде отворен оган ако не се почитуваат наредбите.

(б) може да се отвори оган без да се даде предупредување во услови кога предупредувањето или било какво доцнење при отворањето на огнот може да доведе до смрт или сериозна повреда кај лицето кое вие треба да го заштитите, или во случај вие, или било кој друг член вклучен во операцијата, може да биде убиен или повреден.

4. Отворање на оган

Може да се отвори оган против лицето кое држи друго лице како заложник ако:

(а) тоа лице употреби огнено оружје или друг вид оружје или детонирачки уред и ако постои опасност дека вие или било кој друг член вклучен во операцијата, или лице кое вие треба да го заштитите, може да биде убиен или сериозно повреден.

(б) тоа лице посегне по огнено оружје или друг вид оружје или активира експлозивна направа и ако неговата постапка веројатно би го загрозила животот или би предизвикала сериозни повреди кај вас, или кај другите членови вклучени во операцијата, или кај лицето кое вие треба да го заштитите...

5. Ако, лицето е затекнато како поставува експлозивна направа во некое возило или во близина на возило, брод, зграда или постројка, која, ако експлодира, би го загрозила животот или би предизвикала сериозни повреди кај вас, или кај другите членови вклучени во операцијата, или кај лицето кое вие треба да го заштитите и не постои друг начин да се заштитат оние лица кои се во опасност ... “

137. Исто така, во прилог на оперативниот налог бил даден и водич за полициските службеници за употреба на огнено оружје, кој гласи:

„Огнено оружје: Употреба од страна на полицијата.

Цел на секоја полициска операција во која се употребува огнено оружје е лишување од слобода на вооруженото криминално лице, предизвикувајќи најмала можна опасност за сите други вклучени лица. Прва должност на полицијата е заштита на општата јавност, но полициските службеници не смеат да го загрозат сопствениот живот ниту животите на своите колеги во нивниот обид да го спроведат апсењето во рана фаза. Физичката благосостојба на криминално лице, вооружено со огнено оружје, не е позначајна од онаа на полициските службеници, при што полицијата треба да ги избегне непотребните опасности. При целосна употреба на огнено оружје, како и при употреба на било каква сила, полицијата е контролирана од ограничувањата наметнати со закон. Најважната поента која произлегува од сите студии на правото на оваа тема е дека одговорноста е индивидуална. Секој полициски службеник кој ќе употреби огнено оружје може да одговара пред судовите или на судски претрес спроведен од страна на судски вештак и, ако неговите постапки се сметаат за незаконски (или несоодветни), тогаш тој, како поединец, може да биде обвинет за убиство или за нанесување на незаконски повреди. Слично на тоа, ако употребата на огненото оружје е незаконска или од небрежност, поединецот може да се брани во граѓански случај, во кој значителен надомест на штета би требало да биде исплатен од негова страна. Тоа што слично барање би можело да биде упатено на сметка на Комесарот на полицијата, не го ослободува поединецот од неговата одговорност.

Фактот дека полицискиот службеник употребил огнено оружје според наредбата на неговиот претпоставен, сам по себе, не го ослободува од кривична одговорност. Тоа што полицискиот службеник е задолжен со огнено оружје, не значи дека му е дадена било каква форма на овластување да го употреби истото на било кој друг начин освен строго во согласност со законот. Слично на тоа, кога еден полициски службеник е информиран за одредена операција, информациите за криминалецот можат да укажат на тоа дека тој е очаен и опасен. Иако тоа е еден од факторите кои треба да се разгледаат, сам по себе, тој не го оправдува пукањето во тоа лице.

Крајната одговорност за постапката е кај поединецот, па затоа, конечната одлука за тоа дали да се отвори оган или не во одреден момент единствено може да ја донесе поединецот. Таквата одлука мора да биде донесена врз основа на јасно познавање на законите на таа тема и врз основа на околностите кои преовладуваат во даденото време.“

III. ИНСТРУМЕНТИ НА ОБЕДИНЕТИТЕ НАЦИИ

138. Основните начела на Обединетите нации за употреба на сила и огнено оружје од страна на службениците задолжени за спроведување на законот („Начелата на ОН за употреба на сила и огнено оружје“) се усвоени на 7 септември 1990 година, за време на Осмиот конгрес на Обединетите нации за спречување на криминалот и третман на прекршителите.

139. Член 9 од Начелата на ОН за употреба на сила и огнено оружје предвидува, меѓу другото, дека „намерната смртоносна употреба на огнено оружје единствено може да биде одобрена кога е неопходна за да се заштити животот“.

Други релевантни одредби го предвидуваат следново:

Член 10

„...Полицискиот службеник треба да се легитимира и да даде јасно предупредување за својата намера дека ќе употреби огнено оружје, при што треба да остави доволно време за предупредувањето да биде испочитувано, но ако не го стори тоа, службеникот би се довел во огромна опасност или би создал опасност од смрт или сериозна повреда кај другите вклучени лица, или таквата постапка би била очигледно несоодветна или бесцелна во дадените околности на инцидентот.“

Член 22

„...Владите и службите за спроведување на законот треба да осигураат дека постои ефикасен процес за ревизија и дека независните управни или обвинителни органи се во позиција да ја применат својата надлежност во соодветните околности. Во случај на смрт и сериозни повреди или други тешки последици, веднаш треба да се испрати детален извештај до надлежните органи одговорни за административна ревизија и судска контрола.“

Член 23

„Лицата врз кои е употребена сила и огнено оружје или нивните правни застапници имаат право на независен процес, вклучувајќи и судски процес. Во случај на смрт на овие лица, оваа одредба се применува, соодветно, на нивните семејства.“

140. Член 9 од Начелата на Обединетите нации за ефикасно спречување и истрага на незаконски, произволни и збирни егзекуции, усвоени на 24 мај 1989 година од страна на Економско-социјалниот совет во Резолуцијата 1989/65 („Начелата на ОН за незаконски егзекуции“), меѓу другото, предвидува дека:

„Темелна, навремена и непристрасна истрага треба да биде спроведена во врска со сите сомнителни случаи на незаконски, произволни и збирни егзекуции, вклучувајќи и случаи во кои приговорите поднесени од страна на роднини или други веродостојни извештаи укажуваат на неприродна смрт во горенаведените околности ...“

Членовите од 9 до 17 содржат низа детални барања кои треба да бидат земени предвид во рамките на истражните постапки во врска со таквите смртни случаи.

ПОСТАПКА ПРЕД КОМИСИЈАТА

141. Жалителите, на 14 август 1991 година, ја доставија нивната жалба (бр. 18984/91) до Комисијата. Жалбата се однесува на тоа дека убиствата на Daniel McCann, Mairead Farrell и Sean Savage од страна на членовите на СВС (Специјалната воздухопловна служба) претставуваат прекршување на член 2 (чл. 2) од Конвенцијата.

142. На 3 септември 1993 година, Комисијата ја прогласи жалбата на жалителите за допуштена.

Во својот извештај од 4 март 1994 година (член 31) (чл. 31), Комисијата го даде своето мислење дека не постои прекршување на член 2 (чл. 2) (со единаесет гласа наспроти шест). Целосниот текст на мислењето на Комисијата и на трите изделени мислења содржани во извештајот се дадени во прилог на оваа пресуда³.

ЗАВРШНИ ПОДНЕСОЦИ ДО СУДОТ

143. Владата се произнесе дека убиствата на кои се однесуваат жалбите биле оправдани според член 2 став 2 (а) (чл. 2-2-а), поради тоа што истите настанале како последица на употреба на сила, која не била повеќе отколку што била апсолутно неопходна, во одбрана на народот на Гибралтар од незаконско насилство, а Судот бил повикан да утврди дека фактите не укажувале на прекршување на член 2 (чл. 2) од Конвенцијата во однос на кое било од трите починати лица.

144. Жалителите изјавија дека Владата не покажала, без разумно сомневање, дека планирањето и спроведувањето на операцијата било во

³ Забелешка на Секретарот: од практични причини, овој прилог се појавува само со печатената верзија на пресудата (збирка 324, Серија А од публикациите на Судот), но копија од Извештајот на Комисијата е достапна во регистарот.

согласност со член 2 став 2 (чл. 2-2) од Конвенцијата. Соодветно на тоа, убиствата не биле апсолутно неопходни во рамките на значењето на оваа одредба (чл. 2-2).

ВО ОДНОС НА ПРАВОТО

I. НАВОДНА ПОВРЕДА НА ЧЛЕН 2 (ЧЛ. 2) ОД КОНВЕНЦИЈАТА

145. Жалителите тврдат дека убиствата на г. McCann, г-ѓа Farrell и г. Savage од страна на членовите на безбедносните сили претставуваат прекршување на член 2 (чл. 2) од Конвенцијата, кој гласи:

„1. Правото на живот на секое лице е заштитено со закон. Никој не смее намерно да биде лишен од живот, освен при извршување на судска пресуда со која лицето е прогласено за виновно за сторено кривично дело, за кое со закон е предвидена ваква казна.

2. Лишувањето од живот нема да се смета за спротивно на овој член (чл. 2), ако настанало како последица на употреба на сила, која не била повеќе отколку што била апсолутно неопходна:

(а) во одбрана на било кое лице од незаконско насилство;

(б) за да се изврши законско лишување од слобода или за да се спречи бегство на лицето кое е притворено во согласност со законот;

(в) при законска акција за задушување на бунт или востание.“

A. Толкување на член 2 (чл. 2)

1. Општ пристап

146. Пристапот на Судот во однос на толкувањето на член 2 (чл. 2) мора да се води од тоа дека предметот и целта на Конвенцијата, како инструмент за заштита на индивидуалните човечки битија, бараат нејзините одредби да се толкуваат и применуваат на начин на кој нејзините заштитни мерки ќе бидат практични и ефикасни (види го случајот Soering против Обединетото Кралство, пресуда од 7 јули 1989 година, Серија А, бр. 161, стр. 34, став 87, и случајот Loizidou против Турција (Прелиминарни приговори), пресуда од 23 март 1995 година, Серија А, бр. 310, стр. 27, став 72).

147. Исто така, мора да се има предвид дека, како одредба (чл. 2) која не само што го штити правото на живот, туку и ги поставува околностите во кои лишувањето од живот може да биде оправдано, член 2 се смета за една од најосновните одредби на Конвенцијата, имено, одредба која, во услови на мир, не дозволува отстапување од член 15 (чл. 15). Заедно со член 3 (чл. 15 и чл. 3) од Конвенцијата, член 2, исто така, штити една од основните вредности на демократските општества, врз основа на која почива Советот

на Европа (види ја гореспоменатата пресуда за случајот Soering, стр. 34, став 88). Како таков, одредбите од член 2 мора строго да се толкуваат.

148. Судот смета дека исклучоците од став 2 (чл. 2-2) укажуваат на тоа дека оваа одредба ги опфаќа, но не се однесува исклучиво на намерните убиства. Како што укажа и Комисијата, текстот на член 2 (чл. 2), толкуван во целина, покажува дека во став 2 (чл. 2-2) не се дефинирани првенствено случаи во кои е дозволено намерно убиство на некое лице, но се опишани ситуациите во кои е дозволено да се „употреби сила“, која може да резултира, како ненамерен исход, во лишување од живот. Употребата на сила, сепак, не смее да биде повеќе отколку што е „апсолутно неопходна“ за постигнување на целите утврдени во точка (а), (б) или (в) (чл. 2-2-а, чл. 2-2-б, чл. 2-2-в) (види ја жалбата бр. 10044/82, Steward против Обединетото Кралство, 10 јули 1984 година, Одлуки и извештаи 39, стр. 169-71).

149. Оттука, употребата на поимот „апсолутно неопходна“ во член 2 став 2 (чл. 2-2) укажува дека мора да се примени построг и потежок тест за да се утврди неопходноста, во споредба со оние тестови кои обично се користат при утврдувањето дали акцијата на државата е „неопходна во едно демократско општество“ во согласност со став 2 на членовите од 8 до 11 (чл. 8-2, чл. 9-2, чл. 10-2, чл. 11-2) од Конвенцијата. Употребената сила мора да е строго пропорционална со постигнувањето на целите утврдени во став 2 точка (а), (б) и (в) од член 2 (чл. 2-2-а, чл. 2-2-б, чл. 2-2-в).

150. Во согласност со значењето на оваа одредба (член 2) во едно демократско општество, Судот, при проценката, мора да спроведе темелна анализа на убиствата, особено во случаите кога е употребена намерна смртоносна сила, не земајќи ги предвид само постапките на државните службеници кои всушност употребиле сила, туку, исто така, сите околности, вклучувајќи и прашања како што се планирање и контрола на активностите за кои се врши истрагата.

2. Обврска за заштита на животот во член 2 став 1 (чл. 2-1)

(а) Усогласеност на националното законодавство и пракса со стандардите од член 2 (чл. 2)

151. Жалителите, по овој основ, изјавија дека член 2 став 1 (чл. 2-1) од Конвенцијата наметнува позитивна обврска на државите за „заштита“ на животот. Имено, националното законодавство мора строго да ги контролира и да ги ограничи околностите во кои едно лице може да биде лишено од живот од страна на службениците на државата. Државата мора да обезбеди соодветна обука, упатства и информации за војниците и службениците кои смеат да употребат сила и кои смеат да извршат строга контрола над сите операции кои можат да вклучат употреба на смртоносна сила.

Според нивно мислење, релевантното домашно законодавство е нејасно и општо и не го опфаќа стандардот за апсолутна неопходност од член 2 (чл. 2). Тоа, само по себе, претставува прекршување на член 2 став 1 (чл. 2-1). Исто така, постои прекршување на оваа одредба (чл. 2-1) поради тоа што

законот не бара државните службеници да бидат обучени во согласност со строгите стандарди од член 2 став 1 (чл. 2-1).

152. Според Комисијата, со чие мислење се согласи и Владата, член 2 (чл. 2) не треба да се толкува како да бара идентична дефиниција во домашното законодавство. Условите наведени во овој член се исполнети ако суштината на правото на Конвенцијата е заштитено со домашното законодавство.

153. Судот потсети дека Конвенцијата не ги обврзува договорните страни да ги вклучат нејзините одредби во националното законодавство (види го, на пример, случајот James и други против Обединетото Кралство, пресуда од 21 февруари 1986 година, Серија А, бр. 98, стр. 47, став 84, и случајот Светите Манастири против Грција, пресуда од 9 декември 1994 година, Серија А, бр. 301-А, стр. 39, став 90). Исто така, институциите на Конвенцијата не се должни да ја утврдат *in abstracto* усогласеноста на националните законодавни одредби или уставни одредби со условите од Конвенцијата (види го, на пример, случајот Klass и други против Германија, пресуда од 6 септември 1978 година, Серија А, бр. 28, стр. 18, став 33).

154. Имајќи го предвид горенаведеното, се смета дека член 2 од Уставот на Гибралтар (види став 133 погоре) е сличен на член 2 од Конвенцијата, со исклучок на тоа што стандардот за оправдување на употребата на сила, која доведува до лишување од живот, е наведена како „разумно оправдана“ наспроти „апсолутно неопходна“ во став 2 од член 2 (чл. 2-2). Иако се чини дека стандардот кој произлегува од Конвенцијата е построг за разлика од релевантните национални стандарди, Владата изјави дека, имајќи го предвид начинот на кој се толкува и применува стандардот од страна на националните судови (види став 134 и став 135 погоре), не постои значајна разлика во суштината на двата концепти.

155. Според Судот, без оглед на основаноста на овој поднесок, разликата меѓу двата стандарди не е доволно голема за да се утврди прекршување на член 2 став 1 (чл. 2-1) по овој основ.

156. Што се однесува до аргументите на жалителите во врска со обуките и упатствата за службениците на државата и потребата за оперативна контрола, Судот смета дека тоа се прашања кои, во контекст на конкретниот случај, отвораат одредени прашања во согласност со член 2 став 2 (чл. 2-2), во поглед на пропорционалноста на реакцијата на државата на можната закана од терористички напад. Доволно е да се напомене, во овој поглед, дека правилата за ангажирање на војниците и полициските службеници во конкретниот случај нудат низа правила со кои се регулира употребата на сила, кои правилно го одразуваат националниот стандард, како и суштината на стандардот на Конвенцијата (види став 16, 18, 136 и 137 погоре).

(б) Адекватност на постапката на судскиот претрес како истражен механизам

157. Жалителите, по овој основ, исто така, изјавија дека државата, во врска со соодветните стандарди содржани во Начелата на ОН за употреба на сила и огнено оружје (види став 138 и став 139 погоре), мора да обезбеди ефикасна *ex post facto* постапка за утврдување на фактите околу

убиствата извршени од страна на државните службеници преку независен судски процес, до кој роднините мора да имаат целосен пристап.

Заедно со пријателите на судот, Amnesty International, British-Irish Rights Watch и други, жалителите изјавија дека таквото процесно барање не било исполнето преку постапката на судскиот претрес поради тоа што неколку видови на недостатоци биле утврдени. Имено, тие поднеле приговор дека не била спроведена независна полициска истрага во врска со било кој аспект на операцијата која резултирала со убиства; дека вообичаените постапки кои се спроведуваат на местото на настанот не биле исполнети; дека не биле откриени или интервјуирани сите очевидци од страна на полицијата; дека судскиот вештак заседавал со порота која била составена од претставници од град со „гарнизон“ со блиски врски со војската; дека судскиот вештак одбил да одобри поротата да подлежи на проверка со цел да се исклучат членовите кои биле Кралски службеници; дека потврдите во врска со јавниот интерес издадени од соодветните владини органи успешно ја ограничиле истрагата на целокупната операција.

Тие, исто така, изјавиле дека нивното застапувањето и застапувањето на кралските власти во текот на постапката на судскиот претрес не било еднакво и, на тој начин, нивните напори за утврдување на вистината биле сериозно намалени поради тоа што, меѓу другото, не им била доделена правна помош, како и тоа дека биле застапувани само од страна на двајца адвокати; изјавите на сведоците однапред биле достапни за кралските власти и за адвокатите кои ги застапувале полициските службеници и војниците, но не и за нивните адвокати, со исклучок на балистичките и патолошките извештаи; немале доволно финансиски средства за да ги набават копиите од дневниот стенограм во врска со постапката, кои чинеле од 500 до 700 британски фунти.

158. Владата изјави дека судскиот претрес претставува ефикасен, независен и јавен механизам за ревизија, кој ги исполнува сите процесни барања кои можат да произлезат од член 2 став 1 (чл. 2-1) од Конвенцијата. Поточно, Владата тврди дека не е соодветно Судот да побара една цела низа на стандарди да биде идентификувана, врз основа на која сите истраги за околностите на смртта треба да бидат проценети. Покрај тоа, потребно е да се направи разлика меѓу таквата истрага и граѓанската постапка поведена со цел да се побара правен лек за наводното прекршување на правото на живот. Конечно, Владата го повика Судот да го одбие тврдењето доставено од трета страна, односно, British-Irish Rights Watch и други, дека секогаш постои прекршување на член 2 став 1 (чл. 2-1) кога Судот ќе утврди сериозни разлики меѓу Начелата на ОН за незаконски егзекуции и истрагата спроведена во врска со која било конкретна смрт (види став 140 погоре).

159. Според Комисијата, постапките на државата преку судскиот претрес подлежат на сеопфатна, независна и јавна контрола и, со тоа, обезбедиле доволно процесни заштитни мерки за целите на член 2 од Конвенцијата.

160. Судот смета дека не е неопходно да се донесе одлука во овој конкретен случај за тоа дали правото на пристап до суд за поведување на граѓанска постапка во врска со лишување од живот може да произлезе од

член 2 став 1 (чл. 2-1), поради тоа што ова прашање би било посоодветно разгледано врз основа на член 6 и член 13 (чл. 6, чл. 13) од Конвенцијата - одредби кои не биле повикани од страна на жалителите.

161. Судот се ограничи да истакне, исто како и Комисијата, дека општата законска забрана во врска со произволните убиства извршени од страна на службениците на државата, би била неефикасна, во пракса, ако не постои постапка за преиспитување на законитоста на употребата на смртоносна сила од страна на државните органи. Обврската за заштита на правото на живот според оваа одредба (чл. 2), толкувана во врска со општата обврска на државата според член 1 (чл. 2 и чл. 1) од Конвенцијата „на сите лица под нивна надлежност да им се гарантираат правата и слободите дефинирани во Конвенцијата“ подразбира дека треба да постои одредена форма на ефикасна официјална истрага кога лицата се убиени како резултат на употреба на сила, меѓу другото, од страна на службениците на државата.

162. Сепак, не е неопходно, во овој конкретен случај, судот да донесе одлука за формата на истрагата и под кои услови истата треба да биде спроведена поради тоа што јавна судска расправа, на која жалителите биле правно застапувани, всушност била одржана и биле сослушани 79 сведоци. Покрај тоа, оваа постапка траела деветнаесет дена и, како што може да се забележи од обемиот стенограм од судскиот претрес, вклучила детален преглед на настаните околу убиствата. Од стенограмот и од резимето изготвено од страна на судскиот вештак, доставено до поротата, се чини, исто така, дека адвокатите кои постапувале во име на жалителите имале можност да ги сослушаат и вкрстено да ги испрашаат клучните сведоци, вклучувајќи го и воениот и полицискиот персонал вклучен во планирањето и спроведувањето на анти-терористичката операција, и да ги достават нивните поднесоци во текот на постапката.

163. Оттука, Судот не смета дека наводните различни недостатоци на постапката на судскиот претрес, посочени од жалителите и третата страна во овој случај, значително го отежнале спроведувањето на темелна, непристрасна и внимателна анализа на околностите околу убиствата.

164. Врз основа на горенаведеното, утврдено е дека не постои прекршување на член 2 став 1 (чл. 2-1) од Конвенцијата на оваа основа.

Б. Примена на член 2 (чл. 2) во однос на фактите на случајот

1. Општ пристап за проценка на доказите

165. Иако институциите на Конвенцијата не се во било каква формална смисла обврзани со одлуките на поротата која е надлежна за спроведување на судскиот претрес, Владата изјави дека пресудите се од клучно значење за сите подоцнежни испитувања на смртта на починатите лица. Според тоа, Судот треба да даде значителна тежина на пресудите на поротата во отсуство на какви било индикации дека тие пресуди се неразумни или не се донесени врз основа на разумни факти. Оттука, поротата била во особено добра позиција за да ги процени околностите на убиствата. Поротниците ги

сослушале и се запознале со сите 79 сведоци кои изнеле докази, а исто така спровеле и детално вкрстено испрашување. Од добиените резултати, поротата можела да ја процени веројатноста и доказната вредност на сведочењето на сведоците. Понатаму, Владата истакна дека поротата ги слушнала поднесоците на различните страни во случајот, вклучувајќи ги и оние на адвокатите, кои ги застапувале починатите лица.

166. Жалителите, од друга страна, изјавија дека судските претреси биле, по својот карактер, лошо организирани за да може истите да се сметаат за сеопфатни и детални истраги за контроверзни убиства, на пример како оние во овој случај. Покрај тоа, судскиот претрес не дал анализа на убиствата од гледна точка на концептите како што се „пропорционалност“ или „апсолутна неопходност“, туку на помали тестови за утврдување на „разумна сила“ или „разумна неопходност“. Исто така, поротата била сосредоточена исклучиво на активностите на војниците поради тоа што отвориле оган, како да сакала да утврди нивна кривична вина, а не да даде одговор на прашањата како што се наводното несовесно и неразумно планирање и спроведување на операцијата.

167. Комисијата го разгледа случајот врз основа на коментарите на страните и доставените документи, посебно на стенограмот од судскиот претрес. Комисијата смета дека не е обврзана со заклучоците на поротата.

168. Судот потсети дека според шемата на Конвенцијата, утврдувањето и верификацијата на фактите е, пред сè, задача на Комисијата (член 28 став 1 и член 31) (чл. 28-1, чл. 31). Соодветно на тоа, Судот ги применува, само во исклучителни околности, своите овластувања во оваа област. Судот, сепак, не е обврзан со утврдените факти од страна на Комисијата и може слободно да направи своја сопствена проценка врз основа на сите материјали доставени до него (види го, меѓу другото, случајот Cruz Vargas и други против Шведска, пресуда од 20 март 1991 година, Серија А, бр. 201, стр. 29, став 74, како и случајот Klaas против Германија, пресуда од 22 септември 1993 година, Серија А, бр. 269, стр. 17, став 29).

169. Во овој конкретен случај, ниту Владата, ниту жалителите, не се обиделе, во постапката пред Судот, да ги оспорат фактите утврдени од страна на Комисијата, иако значително се разликувале од заклучоците кои можеле да се донесат врз основа на член 2 (чл. 2) од Конвенцијата.

Имајќи ги предвид поднесоците на оние кои се појавиле во постапката пред Судот и на судскиот претрес, Судот смета дека, утврдените факти и донесените заклучоци од страна на Комисијата во врска со поентите резимирани во ставовите од 13 до 132 погоре, се вистинити и веродостојни искази во врска со фактите кои биле во основата на овој случај.

170. Што се однесува до проценката на овие факти од гледна точка на член 2 (чл. 2), Судот истакна дека поротата имала корист од директното сослушување на сведоците, следењето на нивното однесување, како и од проценката на доказната вредност на нивното сведочење.

Сепак, мора да се има предвид дека заклучоците донесени од страна на поротата биле ограничени на одлуката дека убиствата биле законити и, како што е случај вообичаено, не биле наведени причините за донесениот

заклучок. Покрај тоа, фокус на интерес на судскиот претрес, како и стандардот применет од страна на поротата, бил дали убиствата од страна на војниците биле разумно оправдани во таквите околности, наспроти тоа дали биле „апсолутно неопходни“ според член 2 став 2 (чл. 2-2) во смислата разгледана погоре (види став 120, 148 и 149 погоре).

171. Наспроти ова, Судот мора да направи своја сопствена проценка за тоа дали фактите утврдени од страна на Комисијата откриваат повреда на член 2 (чл. 2) од Конвенцијата.

172. Жалителите, исто така, сметаат дека, при анализата на постапките на државата во случај во кој употребата на намерната смртоносна сила е изричито разгледана во писмена форма, Судот треба да додели обврска за докажување на Владата, без разумно сомневање дека планирањето и спроведувањето на операцијата е во согласност со член 2 (чл. 2) од Конвенцијата. Покрај тоа, Судот, поради сомневањето, не треба да им даде предност на државните органи во врска со тоа дали кривичната одговорност е доведена во прашање или не.

173. Судот, при утврдувањето дали постои прекршување на член 2 (чл. 2) во овој конкретен случај, не ја проценува кривичната одговорност на оние лица кои се директно или индиректно засегнати. Во согласност со својата вообичаена пракса, Судот ги оценува прашањата врз основа на сите доставени материјали од страна на жалителите и од страна на Владата или, доколку е потребно, материјалите добиени по негов сопствен предлог (види го случајот Ирска против Обединетото Кралство, пресуда од 18 јануари 1978 година, Серија А, бр. 25, стр. 64, став 160, и горенаведениот случај Cruz Vargas и други, пресуда, стр. 29, став 75).

2. Тврдењето на жалителите дека убиствата биле со предумисла

174. Жалителите тврдат дека постоел смислен план починатите лица да бидат убиени. Признавајќи дека не постоеле докази за тоа дека директна наредба била издадена од страна на највисоките власти од Министерството за одбрана, тие сметаат дека постоеле силни детални докази во поддршка на нивните наводи. Тие посочиле дека заговорот за убиство можел да биде извршен со примена на други средства, како на пример, навестувања и инсинуации, како и со избор на воена единица како СВС која, во согласност со доказите изнесени од страна на припадниците на оваа единица во текот на судскиот претрес, била обучена да ја неутрализира целта со смртоносни истрели. Давањето на лажни информации, како оние кои всушност им биле дадени на војниците во овој случај, би направило убиството да биде веројатно. Ангажирањето на припадниците на СВС, само по себе, се смета за доказ дека убиството било извршено со предумисла.

175. Тие, исто така, изјавија дека полицијата од Гибралтар не била свесна за таквиот незаконски потфат. Тие истакнале дека војник Е од СВС одржал тајни брифинзи со неговите луѓе на кои полицијата од Гибралтар не присуствувала. Покрај тоа, кога војниците пристигнале во полициската станица по престрелките, тие биле придружени од страна на правниот

застапник на армијата, кој јасно ставил до знаење дека војниците дошле во станицата исклучиво со цел да го предадат нивното оружје. Веднаш потоа, војниците биле изнесени од Гибралтар без воопшто да бидат сослушани од страна на полицијата.

176. Жалителите се осврнаа на следниве фактори, меѓу другото, во поддршка на нивното тврдење:

- Најдобар и најбезбеден начин да се спречи експлозија и осомничените лица да бидат фатени е да се спречат тие лица и нивната бомба да влезат во Гибралтар. Властите имале нивни фотографии, ги знаеле нивните имиња и псевдоними, како и патните исправи кои тие ги поседувале;

- Ако осомничените лица биле под строг надзор од страна на шпанските власти на потегот од Малага до Гибралтар, како што тврди новинарот, г. Debelius, тогаш властите би знаеле дека лицата изнајмиле бел автомобил, марка Рено, а, исто така, тие би утврдиле дека во него не била поставена бомба (види став 128 погоре);

- Горенаведеното тврдење е поддржано од неуспехот на властите да ја изолираат бомбата и да го исчистат околниот простор со цел да ја заштитат јавноста. На Гибралтар биле присутни голем број на војници со искуство за брза евакуација на просторот каде била поставена осомничената бомба. Единственото објаснување за ваквиот пропуст во безбедносните процедури е тоа дека безбедносните служби знаеле дека не била поставена бомба во автомобилот;

- Војник G, кој бил задолжен да изврши увид на автомобилот и кој го пријавил присуството на осомничениот автомобил-бомба, признал за време на судскиот претрес дека тој не бил експерт за пренос на радио сигнали (види став 53 погоре). Ова е важно поради тоа што единствена основа за неговата проценка била таа дека радиската антена изгледала постара од автомобилот. Вистински експерт би помислил да ја отстрани антената за да ја прекине врската со радио-детонаторот, што можело да се направи без да се дестабилизира експлозијата, како што било истакнато и во сведочењето на д-р Scott. Тој, исто така, морал да знае дека ако осомничените лица имале намера да ја активираат бомбата со помош на радио сигнал, тие не би користеле 'рѓосана антена, која би го намалила капацитетот за добивање на јасен, но сепак, чист сигнал (види став 114 погоре). Исто така, можело да се донесе заклучок од неговите докази дека тој не бил ниту експерт за експлозиви. Оттука, можело да се заклучи дека вистинската улога на војник G била да ги информира властите дека кај него постоело сомневање за автомобил-бомба, со цел да ја поттикне полицијата од Гибралтар да го потпише документот со кој припадниците на СВС ќе добијат овластување за примена на смртоносна сила.

177. Во поднесокот на Владата, имплицитно е наведено дека во пресудите на поротата за законско убиство било утврдено, како факт, дека не постоел заговор за убиство на тројцата терористи и дека операцијата во Гибралтар не била смислена и немала таква цел. Целта на операцијата била да се спроведе законско лишување од слобода на тројцата терористи и тоа била причината зошто била побарана и добиена помош од страна на

војската. Понатаму, поротата, исто така, морала да го отфрли тврдењето на жалителите дека војниците А, В, С и D биле намерно испратени да ги усмртат терористите, постапувајќи по јасна наредба или „знак“.

178. Комисијата донесе заклучок дека не постоеле докази во поддршка на тврдењето на жалителите за смислен заговор за убиство на осомничените лица.

179. Судот смета дека било потребно да се достават убедливи докази за да може да донесе заклучок дека постоел смислен план, во согласност со тоа што било изнесено од страна на жалителите.

180. Врз основа на сопственото испитување на доставените материјали, Судот не утврди дека постоел извршен заговор на највисоко командно ниво во Министерството за одбрана или во Владата, или дека војниците А, В, С и D биле поттикнати или постапувале во согласност со упатствата на нивните претпоставени кои биле известени за тоа непосредно пред операцијата, или дека самите, по сопствена иницијатива, донеле одлука да ги убијат осомничените лица, не земајќи го предвид постоењето на какво било оправдување за употреба на смртоносна сила, притоа непочитувајќи ги добиените упатства за апсење. Исто така, не постојат докази дека војниците добиле имплицитно охрабрување од страна на властите, или навестување и инсинуации, за егзекуција на трите осомничени лица.

181. Факторите на кои се повикале жалителите претставуваат низа претпоставки дека властите мора да знаеле дека не била поставена бомба во автомобилот. Сепак, врз основа на добиените разузнавачки информации во врска со познатите профили на тројцата терористи, како на пример, дека тие имале искуство со експлозиви, како и фактот дека г. Savage бил виден како „чепка“ нешто пред да го напушти автомобилот (види став 38 погоре), не дозволуваат да се опише како неуверливо или целосно неосновано верувањето дека автомобилот содржел бомба.

182. Поточно, одлуката да им се дозволи влез на осомничените лица на Гибралтар, која, сепак била отворена за критика, со оглед на опасноста на истата, била во согласност со стратегијата за апсење, формулирана од страна на Советодавната група, имено, дека не бил потребен никаков напор за спроведување на апсењето додека сите три лица биле присутни во Гибралтар и дека постоеле доволно докази од бомбашкиот напад за покренување на обвинение против нив (види став 37 погоре).

183. Исто така, Судот не може да го прифати тврдењето на жалителите дека ангажирањето на СВС, само по себе, претставува доказ дека било смислено убиството на осомничените лица. Во таа смисла, Судот истакна дека СВС е посебна единица, со специјалистичка обука за борба против тероризам. Оттука, очекувано било, врз основа на предупредувањето кое властите го добиле во врска со претстојниот терористички напад, дека би се повикале на вештината и искуството на СВС за да се справат со заканата на најбезбеден и најинформиран можен начин.

184. Од тие причини, Судот го отфрли, како неосновано, тврдењето на жалителите дека убиството на трите осомничени лица било со предумисла или резултат на премолчен договор меѓу вклучените страни во операцијата.

3. Спроведување и планирање на операцијата

(а) Аргументи на страните кои се појавија пред Судот

(1) На жалителите

185. Жалителите изјавија дека не би било правилно Судот, како што направи Комисијата, да ја ограничи својата проценка само на прашањето за можното оправдување на војниците кои всушност ги убиле осомничените лица. Судот мора да ја испита одговорноста на Владата во однос на сите аспекти на операцијата. Имено, војниците би можеле да бидат ослободени од одговорност на судењето за кривичното дело ако успеат да докажат дека искрено верувале во неоснованите и неточните информации кои им биле дадени.

186. Војник Е, командант за напади, им кажал на војниците дека трите осомничени лица поставиле автомобил-бомба во Гибралтар, додека војник G, експерт за деактивирање на бомби, изјавил дека тоа било само сомнеж за можна бомба, дека тоа било бомба контролирана со далечински уред, дека секое од осомничените лица можело да ја активира од било кое место во Гибралтар само со притискање на прекинувачот и дека тие не би се двоумеле да го сторат тоа во оној момент кога тие би биле предизвикани. Во суштина, овие „непобитни факти“ и „факти“ не биле ништо друго освен сомнеж или, во најдобар случај, сомнителни проценки. Сепак, тие им биле пренесени на војниците како факти, кои не само што биле обучени да пукаат дури и при првото навестување за постоење на закана, туку, исто така, како што било утврдено од доказите изнесени во текот на судскиот претрес, да продолжат да пукаат додека не ја усмртат нивната цел.

Накратко, тие изјавиле дека убиствата биле резултат на неспособност и небрежност при планирањето и спроведувањето на анти-терористичката операција за апсење на осомничените лица, како и неуспех да се одржи соодветна рамнотежа меѓу потребата да се отстрани заканата и правото на живот на осомничените лица.

(2) На Владата

187. Владата се произнесе дека постапките на војниците биле апсолутно неопходни за одбрана на лицата од незаконско насилство во рамките на значењето на член 2 став 2 (а) (чл. 2-2-а) од Конвенцијата. Секој од нив морал да донесе одлука во истиот момент која можела да влијае на голем број животи. Верувале дека движењата кои забележале дека осомничените лица ги направиле во моментот кога биле пресретнати, оддавале впечаток дека терористите имале намера да ја активираат бомбата. Овој доказ бил потврден и од другите сведоци кои ги забележале таквите движења. Ако се прифати дека војниците искрено и разумно верувале дека терористите врз кои отвориле оган имале намера да ја активираат бомбата со притискање на едно копче, тогаш тие немале друга алтернатива освен да отворат оган.

188. Владата, исто така, истакна дека голем дел од информациите кои им стоеле на располагање на властите и многу од пресудите кои тие ги донеле, се покажале како точни. Трите починати лица биле припадници на активната службена единица на ИРА која ја планирала операцијата во Гибралтар; тие имале под нивна контрола големо количество на експлозив кој подоцна бил пронајден во Шпанија, а видот на операцијата вклучувал автомобил-бомба. Опасноста по животите на луѓето во Гибралтар била, според тоа, реална и крајно сериозна.

189. Владата, исто така, изјави дека при испитување на планирањето на анти-терористичката операција, било потребно да се земе предвид дека разузнавачките проценки биле засновани на нецелосни информации поради тоа што биле познати само фрагменти од вистинската слика. Покрај тоа, искуството покажало дека припадниците на ИРА биле исклучително сурови и квалификувани за примена на контра-набљудувачки техники и дека направиле сè за да ги скријат нивните намери од властите. Покрај тоа, искуството во Северна Ирска покажа дека ИРА постојано и брзо развива нова технологија. На тој начин, Владата мора да ја земе предвид можноста дека терористите би можеле да бидат опремени со пософистицирани или подискретни радио-контролирани уреди за разлика од оние кои претходно ги користела ИРА. Конечно, последиците од потценувањето на заканата наметната од страна на активната службена единица можеле да бидат катастрофални. Доколку тие би успеале да активираат бомба од типот и со големина како на таа пронајдена во Шпанија, сите во близина на местото каде бил паркиран автомобилот би биле убиени, лошо осакатени или би биле предизвикани тешки повреди кај оние лица во соседните згради, вклучувајќи училиште и старечки дом.

190. Разузнавачките проценки направени во текот на операцијата биле разумни врз основа на неизбежно ограничениот количина на информации со кои располагале властите и потенцијално катастрофалните последици од потценувањето на способностите и ресурсите на терористите. Во тој поглед, Владата ги достави следниве забелешки:

- Владата верува дека далечински контролиран уред би се користел, поради тоа што таквиот уред им нуди поголема шанса на терористите за бегство и ја зголемува можноста да се максимизира процентот на воени наместо цивилни жртви. Покрај тоа, ИРА употребила таков уред во Брисел пред само шест недели.

- Владата претпоставува дека секој далечински контролиран уред, како оној доставен до Судот, би бил доволно мал за да може да биде лесно скриен кај лицето. Самите војници успешно скриле радио врски со слична големина кај нив.

- Врз основа на сведочењето на капетан Edwards за време на судскиот претрес, спроведените тестови покажале дека бомбата поставена во паркираниот автомобил можела да биде активирана од местото каде што терористите биле застрелани (види став 116 погоре).

- Претходното искуство јасно укажува дека детонирачкиот уред кој го користеле терористите можел да биде активиран со притискање на едно копче.

- Според објаснувањето дадено од страна на сведокот О за време на судскиот претрес, употребата на автомобил-блокатор би била непотребна поради тоа што не би се очекувало терористите да се соочат со тешкотии при наоѓањето на слободен простор за паркирање на 8 март. Исто така, било опасно поради тоа што на тој начин би било потребно да се извршат две патувања во Гибралтар, што значително би ја зголемило опасноста да бидат откриени (види став 23 (точка (д)) погоре).

- Не постоела причина за сомневање во bona fides проценката на војник G дека автомобилот бил осомничен автомобил-бомба. Најпрво, во неговиот исказ, тој тврдел дека имал добри познавања околу автомобилите-бомби. Покрај тоа, автомобилот бил паркиран од страна на добро познат терорист, произведувач на бомби, кој бил забележан како „чепка“ нешто меѓу седиштата, а антената на автомобилот се чини не била функционална. Од искуство било познато дека автомобилите-бомби на ИРА биле опремени со специјални антени, а војник G не можел да потврди со сигурност, од извршениот надворешен преглед, дека автомобилот не содржел бомба (види став 48 погоре). Исто така, сите три осомничени лица се чини дека имале намера да го напуштат Гибралтар. На крајот, операцијата за поставување на кордон во областа околу автомобилот започнала само дваесет минути откако била направена горенаведената проценка поради недостаток на расположива работна сила и поради фактот што плановите за евакуација не било предвидено да бидат применети до 7 или 8 март.

- Би било несовесно властите да претпостават дека терористите можеби не би ја активирале бомбата доколку би биле предизвикани. Припадниците на ИРА биле строго посветени терористи кои, според нивно мислење, биле во војна со Обединетото Кралство и кои во минатото покажале несовесно непочитување на нивната сопствена безбедност. И натаму постоела реална опасност дека ако терористите требало да направат избор за тоа дали да ја активираат експлозијата, предизвикувајќи цивилни жртви и воопшто да не ја активираат експлозија, терористите би претпочитале да го направат првото.

(3) На Комисијата

191. Комисијата смета дека, со оглед на перцепцијата на војниците во врска со постоењето на опасност по животите на луѓето на луѓето на Гибралтар, убиството на трите осомничени лица можело да се смета за апсолутно неопходно за постигнување на легитимната цел за одбрана на другите лица од незаконско насилство. Комисијата, исто така, заклучок, имајќи ја предвид можноста дека осомничените лица го донеле автомобилот-бомба, кој, доколку би бил активиран, би предизвикал загуба на многу животи, како и можноста дека осомничените лица би можеле да ја активираат бомбата доколку би се соочиле со војниците, дека планирањето и спроведувањето на операцијата од страна на властите не открило за каков вид на операција станувало збор, ниту недостаток на соодветна грижа, за да би можело да се

смета дека употребата на смртоносната сила била непропорционална со целта за спасување на животите на луѓето.

(б) Проценка на Судот

(1) Прелиминарни размислувања

192. При спроведувањето на своите испитувања според член 2 (чл. 2) од Конвенцијата, Судот мора да има предвид дека информациите кои властите од Обединетото Кралство ги добиле во врска со терористичкиот напад во Гибралтар, довеле до постоење на суштинска дилема кај нив. Од една страна, властите морале да ја имаат предвид нивната должност за заштита на животите на луѓето во Гибралтар, вклучувајќи го и нивниот сопствен воен персонал и, од друга страна, да прибегнат, до минимална можна мера, кон употреба на смртоносна сила против оние лица кои биле осомничени за предизвикување на ваквиот вид на закана, врз основа на обврските кои за нив произлегуваат од домашните и меѓународните закони.

193. Неколку други фактори, исто така, мора да бидат земени предвид.

Најпрво, властите биле соочени со активна службена единица на ИРА, составена од лица кои биле осудени за бомбашки напади, а во неа бил вклучен и познат експерт за експлозиви. Врз основа на своите претходни акции, ИРА повторно покажа непочитување за животите на луѓето, вклучително и за животите на сопствените членови.

Второ, властите претходно упатиле предупредување во врска со претстојната терористичка акција и, на тој начин, имале многу можности да ја испланираат својата реакција и, во координација со локалните власти на Гибралтар, да преземат мерки за да го спречат нападот и да ги лишат од слобода осомничените лица. Сепак, безбедносните органи не располагале со целосни факти и биле обврзани да ги формулираат своите политики врз основа на нецелосни хипотези.

194. Наспроти ова, при утврдувањето дали употребената сила била во согласност со член 2 (чл. 2), Судот мора да направи внимателна анализа, како што е наведено погоре, не само на тоа дали употребената сила од страна на војниците била строго пропорционална со целта за заштита на лицата од незаконско насилство туку и дали анти-терористичката операција била планирана и контролирана од страна на властите за да се минимизира до најголем можен степен прибегнувањето кон употреба на смртоносна сила. Судот треба да ги разгледа сите овие елементи одделно.

(2) Постапките на војниците

195. Беше повторено дека војниците кои го извршиле пукањето (војник А, В, С и D) биле информирани од страна на нивните претпоставени дека, во основа, била поставена бомба во автомобил, која би можела да биде активирана од страна на кој било од трите осомничени лица, со помош на радио-контролиран уред, кој можеби бил скриен на нив; дека уредот би можел да биде активиран со притискање на едно копче; дека тие

најверојатно би ја активирале бомбата доколку би биле предизвикани, што би предизвикало голема загуба на животи и сериозни повреди, а, исто така, постоела можност осомничените лица да бидат вооружени и да се спротивстават на апсењето (види став 23, како и ставовите од 24 до 27 и од 28 до 31 погоре).

196. Што се однесува до убиствата на г. McCann и г-ѓа Farrell, Судот потсети на заклучокот на Комисијата дека тие биле застрелани одблизу, по она што на војник А и војник В им се причинило дека е заканувачко движење на нивните раце, мислејќи дека тие посегнале да ја активираат бомбата (види став 132 погоре). Доказите покажале дека тие биле застрелани кога паѓале на земјата, но не кога лежеле на земјата (види ги ставовите од 59 до 67 погоре). Четири сведоци се присетиле дека слушнале извик во знак на предупредување (види став 75 погоре). Полицискиот службеник Р ги потврдил доказите на војниците во врска со движењата на рацете (види став 76 погоре). Полицискиот службеник Q и полицискиот службеник, детектив Parody, исто така, потврдиле дека г-ѓа Farrell направила ненадејно, сомнително движење со нејзините раце кон чантата (ibid.).

197. Што се однесува до убиството на г. Savage, доказите откриле дека во прашање биле само неколку секунди разлика меѓу престрелката пред гаражата на бензинската станица Shell (каде биле убиени McCann и Farrell) и престрелката кај тунелот Landport (каде бил убиен Savage). Комисијата утврди дека мала била веројатноста војник С и војник D да биле сведоци на првото убиство пред да се упатат да го следат г. Savage, кој се завртел назад откако ја слушнал полициската сирена или пукотниците (види став 132 погоре).

Војник С отворил оган поради тоа што г. Savage ја придвижил својата десна рака кон џебот на неговото палто, што предизвикало страв кај војниците дека тој имал намера да ја активира бомбата. Покрај тоа, војник С забележал нешто големо во неговиот џеб за кое верувал дека е предавател за активирање на бомбата. Војник D, исто така, отворил оган верувајќи дека осомниченото лице се обидело да ја активира осомничената бомба. Некои аспекти од верзијата на војниците во врска со настаните биле потврдени од страна на сведок Н и сведок J, кои го забележале г. Savage како се врти назад за да се соочи со војниците, како очигледна реакција на полициската сирена или на првите истрељи (види став 83 и став 85 погоре).

Комисијата утврди дека г. Savage бил застрелан одблизу, кога паѓал на земја и, веројатно, во моментот кога паднал на земја, или откако паднал на земја (види став 132 погоре). Овој заклучок бил поткрепен со доказите на патолозите на судскиот претрес (види став 110 погоре).

198. Подоцна, било откриено дека осомничените лица не биле вооружени, дека не поседувале кај себе уред за активирање на бомбата, како и тоа дека не била поставена бомба во автомобилот (види став 93 и став 96 погоре).

199. Сите четворица војници признале дека пукале со цел да ги усмртат осомничените лица. Сметале дека било потребно да продолжат да пукаат во осомничените лица сè додека лицата не биле физички неспособни да го

активираат уредот (види ги ставовите 61, 63, 80 и 120 погоре). Според доказите на патолозите, г-ѓа Farrell била застрелана со осум куршуми, г. McCann со пет, а г. Savage со шеснаесет (види ги ставовите од 108 до 110 погоре).

200. Судот прифати дека војниците искрено верувале, врз основа на информациите кои им биле дадени, во согласност со наведеното погоре, дека било потребно да пукаат во осомничените лица со цел да ги спречат во нивниот обид да ја активираат бомбата и да предизвикаат голема загуба на животи (види став 195 погоре). Оттука, постапките кои тие ги презеле, извршувајќи ги наредбите на нивните претпоставени, ги сметале за апсолутно неопходни, за да се заштитат невини животи.

Судот смета дека употребата на сила од страна на службениците на државата во насока на исполнување на една од целите предвидени во став 2 од член 2 (чл. 2-2) на Конвенцијата може да биде оправдана во согласност со оваа одредба (чл. 2-2), кога истата е заснована на искрено верување кое, од добри причини, се смета за правилно во даденото време, но кое подоцна се покажало како погрешно. Секое поинакво мислење би значело наметнување на нереален товар на државата и нејзиниот персонал за спроведување на законот при вршење на нивната должност, најверојатно, на штета на нивните животи и на животите на другите.

Оттука, имајќи ја предвид дилемата со која се соочиле властите во околностите на овој случај, следи дека постапките на војниците, сами по себе, не довеле до повреда на оваа одредба (чл. 2-2).

201. Како и да е, се поставуваат прашањата дали анти-терористичката операција во целост била контролирана и организирана во согласност со условите од член 2 (чл. 2) и дали информациите и упатствата дадени на војниците кои, во основа, сметале дека употребата на смртоносната сила била неизбежна, соодветно го зеле предвид правото на живот на трите осомничени лица.

(3) Контрола и организација на операцијата

202. Судот најпрво истакна дека, врз основа на тоа што можело да се утврди од оперативниот налог на Комесарот, намерата на властите била да ги лишат од слобода осомничените лица во соодветна фаза. Всушност, за време на судскиот претрес биле изложени докази дека постапки за апсење биле практикувани од страна на војниците пред 6 март и дека напори биле направени за да се најде соодветно место во Гибралтар за притворање на осомничените лица по нивното апсење (види став 18 и став 55 погоре).

203. Може да се постави прашањето зошто трите осомничени лица не биле уапсени на границата веднаш по нивното пристигнување во Гибралтар и зошто, како што можело да се утврди од доказите дадени од страна на инспектор Ullger, била донесена одлука да не бидат спречени да влезат во Гибралтар, ако за нив се верувало дека биле во бомбашка мисија. Имајќи претходна најава во врска со намерите на терористите, постоела можност, со сигурност, властите да спроведат операција за нивно апсење. Иако биле изненадени од раното појавување на трите осомничени лица, тие поставиле

надзорен тим на границата и група за апсење во близина (види став 34 погоре). Покрај тоа, безбедносните служби и шпанските власти поседувале фотографии од трите осомничени лица, ги знаеле нивните имиња, како и нивните псевдоними, а исто така знаеле какви патни исправи да бараат (види став 33 погоре).

204. Во врска со ова прашање, Владата изјави дека во тој момент, можеби, не постоеле доволно докази за да се гарантира притворот и судењето на осомничените лица. Покрај тоа, нивното ослободување, по предупредувањето за сознанијата на властите во врска со нив и нивната намера, давајќи им можност нив или на другите лица повторно да се обидат, очигледно би ја зголемило опасноста. Исто така, властите не би можеле да бидат сигурни дека тие три лица биле единствените терористи со кои тие морале да се справат, ниту можеле да бидат сигурни за начинот на кој било планирано да биде извршен бомбашкиот напад.

205. Судот се ограничи да утврди, во овој поглед, дека опасноста за населението на Гибралтар, која имала централно значење во поднесоците на Владата во врска со овој случај, а која произлегла од тоа што осомничените лица не биле спречени при нивниот влез, мора да се смета дека ги надминува можните последици од непостоење на доволно докази за да се гарантира нивниот притвор и судење. Според Судот, властите или знаеле дека не била поставена бомба во автомобилот, нешто што Судот го отфрли (види став 181 погоре), или била направена сериозна грешка од страна на оние лица кои биле одговорни за контрола на операцијата. Како резултат на тоа, била поставена сцената во која фаталното убиство, со оглед на направените разузнавачки проценки, била предвидлива можност, па дури и веројатност.

Оттука, одлуката да не бидат спречени тројцата терористи да влезат во Гибралтар е релевантен фактор кој требало да биде земен предвид, според овој основ.

206. Судот истакна дека на брифингот одржан на 5 март на кој присуствувале војниците А, В, С и D, се сметало веројатно дека нападот би бил извршен со голема бомба поставена во автомобил. Голем број клучни проценки биле направени. Поточно, се мислело дека терористите не би користеле автомобил-блокатор, дека бомбата би била активирана со помош на радио-контролиран уред, дека детонацијата би можела да се изврши со притискање на едно копче, дека било веројатно осомничените лица да ја активираат бомбата доколку се предизвикани, дека тие би биле вооружени и дека веројатно би се послужиле со своите раце доколку наидат на отпор (види ги ставовите од 23 до 31 погоре).

207. Во овој случај, сите овие клучни претпоставки, за разлика од намерите на терористите да извршат напад, се покажале како погрешни. Сепак, како што било покажано од страна на Владата, врз основа на нивното искуство во справувањето со ИРА, сите тие биле можни хипотези во ситуација во која вистинските факти биле непознати и во која властите постапувале врз основа на ограничени разузнавачки информации.

208. Всушност, се чини дека не биле земени предвид доволно други претпоставки. На пример, поради тоа што не се очекувало бомбата да биде активирана до 8 март, кога требало да се одржи церемонијалната смена на стражата, постоела еднаква можност тројцата терористи да се во извидувачка мисија. Иако ова било фактор кој не бил доволно разгледан, се чини дека не се сметал за сериозна можност (види став 45 погоре).

Покрај тоа, за време на брифинзите или откако осомничените лица биле забележани, се сметало малку веројатно дека тие биле подготвени да ја активираат бомбата, со што би загинале многу цивили, поради тоа што г. McCann и г-ѓа Farrell се упатиле кон граничната област, и со што би се зголемила опасноста од нивно откривање и фаќање (види став 57 погоре). Исто така, не може да се смета веројатно дека во тој момент тие имале поставено предавател кој би им овозможил веднаш да ја активираат претпоставената бомба, доколку наидат на отпор (види став 115 погоре).

Покрај тоа, ако се земат предвид технолошките вештини на ИРА, описот на уредот за активирање како „уред за активирање со притискање на едно копче“, без квалификациите опишани подоцна од страна на експертите на судскиот претрес (види став 115 и став 131 погоре), кои мора да им биле познати на надлежните органи, премногу го поедноставуваат вистинскиот карактер на ваквите уреди.

209. Дополнителна отежнувачка околност во овој контекст е тоа што проценката направена од страна на војник G, по површниот надворешен преглед на автомобилот, во врска со постоењето на „осомничен автомобил-бомба“, била пренесена до војниците, според нивното сведоштво, како дефинитивна идентификација дека постоела таква бомба (види став 48 и став 51 и 52 погоре). Повторно било истакнато дека, иако војник G имал искуство со автомобили-бомби, се покажало дека не бил експерт за радио-комуникации или експлозиви, и дека неговата проценка за постоењето на осомничен автомобил-бомба, врз основа на неговото размислување дека антената на автомобилот не била во функција, повеќе наликувала, според карактерот, на извештај за постоење на бомба кој не би можел да се отфрли (види став 53 погоре).

210. Во отсуство на доволна согласност за алтернативни можности, и крајно известување за постоење на бомба поставена во автомобил која, според направените проценки, можела да биде активирана со притискање на едно копче, повеќе работни хипотези им биле пренесени на војниците A, B, C и D, кои се сметале за веројатни, со што употребата на смртоносна сила била речиси неизбежна.

211. Сепак, неуспехот да се обезбеди маргина на грешка, мора да биде разгледан, исто така, во комбинација со обуката на војниците да продолжат со пукање, од отворање на огнот па сè додека осомниченото лице не е усмртено. Како што било истакнато од страна на судскиот вештак во неговото резиме до поротата за време на судскиот претрес, сите четири војници пукале со намера да ги убијат осомничените лица (види став 61, став 63, став 80 и став 120 погоре). Војник E дал исказ дека војниците разговарале за тоа дека постоела зголемена шанса дека морале да пукаат

за да ги убијат осомничените лица поради тоа што во случаите со уреди за активирање на бомба со притискање на едно „копче“, секогаш има помалку време на располагање (види став 26 погоре). Наспроти ова, властите биле обврзани да го почитуваат правото на живот на осомничените лица, да применат најголема заштита при проценувањето на информациите кои им биле достапни пред да ги пренесат истите на војниците кои употребувале огнено оружје што автоматски вклучува пукање со намера да се усмрти одредено лице.

212. Иако детална истрага за време на судскиот претрес во врска со обуката на војниците не била дозволена поради издадените потврди за јавен интерес (види став 104, точка 1. (iii) погоре), не било јасно дали тие биле обучени, или инстурирани да проценат дали употребата на огнено оружје за ранување на нивните цели можела да биде оправдана од специфичните околности со кои се соочиле во моментот на апсење.

На нивната рефлексна акција во тој суштински момент и недостигал одреден степен на претпазливост при употребата на огненото оружје кој треба да се очекува од персоналот надлежен за спроведување на законот во едно демократско општество, дури и кога се работи за опасни осомничени лица за тероризам, што е очигледно спротивно на стандардот на грижа изнесен во упатствата за употреба на огнено оружје од страна на полицијата кои им биле предочени и кои ја истакнале правната одговорност на службениците-поединци врз основа на условите кои се применувале во моментот на нивно ангажирање (види став 136 и став 137 погоре).

Овој неуспех од страна на властите, исто така, укажува на недостаток на соодветна грижа при контролата и организацијата на операцијата за апсење.

213. Накратко, имајќи ја предвид одлуката осомничените лица да не бидат спречени да допатуваат во Гибралтар, како и неуспехот на властите да дадат доволна согласност во врска со можноста дека нивните проценки на разузнавачките информации би можеле, барем во некои аспекти, да бидат погрешни, но и одлуката за автоматска употреба на смртоносна сила кога војниците отвориле оган, Судот не е убеден дека убиството на тројцата терористи претставува употреба на сила која не била повеќе од апсолутно неопходна за одбрана на лицата од незаконско насилство во рамките на значењето на член 2 став 2 (а) (чл. 2-2-а) од Конвенцијата.

214. Според тоа, Судот утврди дека постоело прекршување на член 2 (чл. 2) од Конвенцијата.

II. ПРИМЕНА НА ЧЛЕН 50 (чл. 50) НА КОНВЕНЦИЈАТА

215. Член 50 (чл. 50) од Конвенцијата го предвидува следново:

„Кога Судот ќе утврди дека одлуката или мерката преземена од страна на судскиот орган или било кој друг орган на Високата договорна страна е целосно или делумно во судир со обврските кои произлегуваат од оваа Конвенција, и кога внатрешното право на засегнатата страна овозможува само делумен надомест на штетата на

последниците од оваа одлука или мерка, со одлуката на Судот, доколку е потребно, ќе се додели правичен надомест на оштетената страна.“

216. Жалителите побарале да им биде доделен надомест на штета на исто ниво како оној надомест кој би бил доделен, според англиското право, на лицето кое било незаконски убиено од страна на агентите на државата. Тие, исто така, побарале, во случај Судот да донесе одлука дека убиствата биле незаконски и намерни или дека истите биле резултат на крајна небрежност, надомест на штета на исто ниво како оној надомест кој би бил доделен, според англиското право, на роднина на лицето кое било убиено во слични околности.

217. Што се однесува до судските и другите трошоци и издатоци, жалителите побарале да им бидат надоместени сите трошоци кои произлегле директно или индиректно од убиствата, вклучувајќи ги и трошоците на роднините и адвокатите кои присуствувале на судскиот претрес во Гибралтар, како и сите трошоци во врска со постапката која се водела пред Судот во Стразбур. Судските и другите трошоци и издатоци на адвокатот во врска со судскиот претрес во Гибралтар биле проценети на 56.200 британски фунти, додека неговите трошоци во Стразбур на 28.800 британски фунти. Правниот застапник побарал сума во висина од 16.700 британски фунти во врска со направените трошоци за постапката која се водела пред Судот во Стразбур.

218. Владата тврди дека, во случај да биде утврдено прекршување, финансиски надомест во вид на материјална и нематеријална штета би бил непотребен и несоодветен.

Што се однесува до трошоците направени пред институциите во Стразбур, Владата изјави дека на жалителите треба да им биде доделен надомест само за трошоците и издатоците кои биле направени вистински и неопходно од нивна страна и кои биле разумни по обем. Меѓутоа, што се однесува до барањето за надомест на судските и другите трошоци и издатоци во врска со судскиот претрес во Гибралтар, Владата тврди дека (1) трошоците во врска со домашните постапки, вклучувајќи ги и трошоците во врска со судскиот претрес, во основа, не треба да бидат надоместени во согласност со член 50 (чл. 50), (2) поради тоа што правните застапници на жалителите постапувале без никаков паричен надомест, не постои основа за доделување на надомест на жалителите, (3), во секој случај, побараните трошоци не биле пресметани врз основа на редовните тарифи на адвокатот кој постапувал по овој конкретен случај.

A. Материјална и нематеријална штета

219. Судот смета дека не е јасно, од поднесоците на жалителите, дали нивното барање за финансиски надомест било направено на основ на надомест на материјална или на основ на надомест на нематеријална штета, или истовремено и на едниот и на другиот основ. Во секој случај, имајќи го предвид фактот дека тројцата осомничени терористи, кои биле убиени, имале намера да постават бомба во Гибралтар, Судот не смета

дека е соодветно да се додели надомест на штета по овој основ. Според тоа, Судот го отфрли барањето за надомест на штета на жалителите.

Б. Судски и други трошоци и издатоци

220. Судот потсети дека, во согласност со својата судска пракса, само трошоците и издатоците кои биле навистина и неопходно направени и разумни по обем, можат да бидат надоместени, по овој основ.

221. Што се однесува до судските и другите трошоци и издатоци направени за време на судскиот претрес во Гибралтар, жалителите истакнале, во постапка пред Комисијата, дека нивните правни застапници постапувале без никаков паричен надомест. Во врска со тоа, не било познато дали биле обврзани, на каков било начин, да ги исплатат сумите, наведени под оваа ставка, на правниот застапник. Во вакви околности, побараните трошоци не можат да бидат надоместени според член 50 (чл. 50), поради тоа што истите не биле вистински направени.

222. Што се однесува до судските и другите трошоци и издатоци направени во текот на постапката која се водела пред Судот во Стразбур, Судот, одлучувајќи на правична основа, додели суми од 22.000 британски фунти и 16.700 британски фунти во однос на барањата на адвокатот и правниот застапник, односно сума намалена за 37.731 француски франци поради тоа што таа сума била доделена како правна помош од страна на Советот на Европа.

ОД ОВИЕ ПРИЧИНИ, СУДОТ

1. Одлучи, со десет гласа наспроти девет, дека постои прекршување на член 2 (чл. 2) од Конвенцијата;

2. Одлучи, едногласно, дека Обединетото Кралство треба да им исплати на жалителите, во рок од три месеци, сума од 38.700 (триесет и осум илјади и седумстотини) британски фунти за судските и другите трошоци и издатоци направени во врска со постапката која се водела пред Судот во Стразбур, намалена за сумата од 37.731 (триесет и седум илјади седумстотини триесет и еден) француски франци, конвертирани во противвредност на британски фунти според менувачки курс кој важи на денот на донесување на оваа пресуда;

3. Го отфрли, едногласно, барањето за надомест на штета на жалителите;

4. Го отфрли, едногласно, барањето на жалителите за надомест на судските и другите трошоци и издатоци во врска со судскиот претрес кој бил спроведен во Гибралтар;

5. Го отфрли, едногласно, останатиот дел од барањето за правичен надомест на штета.

Изготвена на англиски и француски јазик, а изреката на пресудата е дадена на јавна расправа во Зградата на човековите права, Стразбур, на 27 септември 1995 година.

Herbert PETZOLD
Секретар

Rolv RYSSDAL
Претседател

Во согласност со член 51 став 2 (чл. 51-2) од Конвенцијата и член 53 став 2 од Деловникот А на Судот, заедничко издвоено мислење на судиите Ryssdal, Bernhardt, Thór Vilhjálmsson, Gölcüklü, Palm, Pekkanen, сер John Freeland, Вака и Jambrek е дадено во прилог на оваа пресуда.

R. R.
H. P.

ЗАЕДНИЧКО ИЗДВОЕНО МИСЛЕЊЕ НА СУДИИТЕ RYSSDAL,
BERNHARDT, THÓR VILHJÁLMSOON, GÖLCÜKLÜ, PALM, PEKKANEN,
СЕР JOHN FREELAND, ВАКА И JAMBREK

1. Не можеме да се согласиме со мислењето на поголемиот дел од нашите колеги дека, во овој случај, постои прекршување на член 2 (чл. 2) од Конвенцијата.

2. Затоа, ќе се осврнеме на главните елементи според редоследот по кој истите се разгледани во пресудата.

3. Во врска со делот кој се однесува на толкувањето на член 2 (чл. 2), се согласуваме со заклучокот во став 155 дека разликата меѓу стандардот кој произлегува од Конвенцијата и националниот стандард во поглед на оправданоста на употребата на сила која резултира со одземање на живот, не е таква според која би можело да се утврди прекршување на член 2 став 1 (чл. 2-1) исклучиво по тој основ. Исто така, се согласуваме со заклучокот од став 164 дека не постои прекршување на член 2 став 1 (чл. 2-1) врз основа на било каков недостаток при испитувањето на околностите на смртта на национално ниво.

4. Во врска со делот кој се однесува на примената на член 2 (чл. 2) за фактите на случајот, целосно се согласуваме со одлуката на Судот, наводите на жалителите да бидат отфрлени како неосновани, во врска со тоа дека убиствата на трите осомничени лица биле извршени со предумисла или дека убиставата биле резултат на премолчен договор меѓу оние кои биле вклучени во операцијата (став 184).

5. Исто така, се согласуваме со заклучокот од став 200 дека постапките на четирите војници кои ги извршиле убиствата, сами по себе, не довеле до прекршување на член 2 (чл. 2). Со право е прифатено дека тие војници искрено верувале, врз основа на информациите кои им биле дадени, дека било потребно да дејствуваат на начин на кој дејствувале за да спречат осомничените лица да ја активираат бомбата и со тоа да предизвикаат сериозна загуба на животи: дејствијата кои ги презеле, на тој начин, ги сметале за апсолутно неопходни со цел да се заштитат невини животи.

6. Не се согласуваме, сепак, со проценката на мнозинството (став 202 до став 214) во врска со начинот на кој била спроведена контролата и организацијата на операцијата од страна на властите. Таквата проценка, најчесто, води до утврдување на прекршување.

7. Се повикуваме на фактот дека, на почетокот, настаните во овој случај биле разгледани на домашно ниво за време на судскиот претрес спроведен во Гибралтар во период од деветнаесет дена, меѓу 6 и 30 септември 1988 година. Поротата, откако ги сослуша доказите на 79 сведоци (вклучително и на војниците, полициските службеници и персоналот за надзор вклучен во операцијата, на патолозите, форензичарите и експертите за активирање на експлозивните направи), и откако го слушна мислењето на судскиот вештак во врска со применливото домашно законодавство, донесе одлука, со мнозинство гласови, девет наспроти два гласа, дека убиствата биле

законски. Околностите, подоцна, биле детално испитани и проценети од страна на Комисијата, која утврди, во својот извештај, со мнозинство гласови, единаесет наспроти шест гласа, дека не постоело прекршување на Конвенцијата.

Заклучокот од судскиот претрес, како домашен трибунал кој постапува во согласност со релевантното домашно законодавство, не е, сам по себе, од одредувачко значење за прашањата на Конвенцијата пред Судот. Имајќи ја предвид огромната важност, во овој случај, на соодветното вреднување на фактите и предноста која несомнено ја ужива од страна на поротата при набљудување на однесувањето на сведоците при изнесување на нивните докази, во постапката на испрашување и вкрстено испрашување, неговото значење, секако, не смее да се потцени. Слично на тоа, утврдувањето и проценката на фактите од страна на Комисијата не се убедливи за Судот; но, би било погрешно Судот, во уште еден наврат, да не ги земе предвид доказите дадени од страна на сведоците, и притоа да не посвети должно внимание на извештајот на Комисијата, орган кој првенствено е надлежен, според Конвенцијата, за утврдување на фактите и кој има големо искуство во вршењето на таквата задача.

8. Пред да се осврнеме на различните аспекти на операцијата кои се критикувани во пресудата, ние би нагласиле три поенти од општ карактер.

Прво, при правењето на било каква проценка на начинот на кој била организирана и контролирана операцијата, Судот треба внимателно да им одолее на искушенијата понудени од користа на препознавањето. Властите, во тоа време, морале да планираат и да носат одлуки врз основа на нецелосни информации. Само осомничените лица знаеле точно каква била нивната намера, а тоа било дел од нивната цел, поради тоа што тоа, без сомнение, било дел од нивната обука, имено, да осигураат дека нивните намери би биле откриени во најмала можна мера. Би било погрешно да се донесе заклучок од оваа гледна точка дека одреден тек на нештата, како што подоцна се покажа, бил подобар за разлика од оној кој бил прифатен во тоа време, под притисок на тековната анти-терористичка операција и дека, оттука, прифатениот тек на нештата мора да се смета за погрешен. Не треба да се смета за погрешен освен ако не се утврди дека во околностите кои биле познати во тоа време, би се претпочитал друг тек на нештата.

9. Второ, потребата властите да делуваат во рамките на законските ограничувања, а осомничените лица да делуваат според нивната состојба на умот, при што припадниците на безбедносните сили се сметаат за легитимни цели, и случајната смрт или повреда на цивилите се смета дека има мали последици, неизбежно им дава на осомничените лица тактичка предност која не смее да надвлее. Последиците од експлозија на голема бомба во центарот на Гибралтар можат да бидат толку уништувачки што властите не би можеле одговорно да ризикуваат да им дадат можност на осомничените лица да постават бомба во воз. Се разбира, обврската на Обединетото Кралство која произлегува од член 2 став 1 (чл. 2-1) од Конвенцијата се однесува и на животот на осомничените лица, како и на

животите на сите, на многу други цивилни и воени лица кои биле присутни во Гибралтар во даденото време. Но, за разлика од оние другите, целта на присуството на осомничените лица во Гибралтар била вршење на злосторнички потфат кој можело да се очекува да резултира со загуба на многу невини животи, доколку таквиот потфат е успешен. Тие избрале да бидат во позиција во која постои голема опасност да произлезе непомирлив судир меѓу двете должности.

10. Трето, проценката на Судот во врска со однесувањето на државните власти во текот на целата операција треба да ги има предвид (а) информациите добиени претходно во врска со намерите на ИРА да изврши голем терористички напад на Гибралтар со ангажирање на активната службена единица, составена од три члена; и (б) откритието кое (според доказите дадени за време на судскиот претрес од страна на сведокот О) било утврдено во Брисел на 21 јануари 1988 година во врска со постоењето на автомобил кој содржел голема количина на Semtex експлозив и четири детонатори, со радио-контролиран систем - опрема која, соединета во едно, сочинува уред познат во Северна Ирска.

Врз основа на наведеното погоре под (а), одлуката дека членови на СВБ требало да бидат испратени да земат учество во операцијата како одговор на барањето на Комесарот на полицијата на Гибралтар за воена помош била целосно оправдана. Војници обучени за контра-терористички акции и за да делуваат успешно во мали групи, јасно е дека е соодветен избор за да се спречи заканата наметната од страна на активната службена единица на ИРА која можело да има големи последици во густо населено подрачје, какво што е Гибралтар, каде постои задолжителна потреба да се ограничи, колку што е можно повеќе, опасноста од случајна повреда на минувачите.

Деталниот оперативен брифинг одржан на 5 март 1988 година (став 22 до став 31) укажува на разумноста, во околностите кои биле познати во тоа време, на оценките направени тогаш. Оперативниот налог на Комесарот на полицијата на Гибралтар, кој бил изготвен истиот ден, експлицитно ја пропишува употребата на повеќе сила отколку што е неопходно, како и прибегнување кон огнено оружје, водејќи грижа за безбедноста на лицата во близина. Во налогот се наведува дека намерата на операцијата била да се заштити животот, да се спречи обидот, да се лишат од слобода сторителите и да се осигура безбеден притвор за затворениците (став 17 и 18).

Сето ова е показател за соодветната грижа на властите. Ова, исто така, се однесува и на претпазливостта пристап во поглед на можното предавање на контролата на војската на 6 март 1988 година (став 54 до став 58).

11. Во врска со одредени критики во однос на водењето на операцијата дадени во пресудата, прв меѓу тие критики е сомнежот (во ставовите од 203 до 205) во поглед на одлуката трите осомничени лица да не бидат спречени да влезат на Гибралтар. Се наведува во став 203 дека, со информациите кои властите ги поседувале однапред и со расположивите ресурси за персоналот, постоела можност тие „да спроведат операција за лишување од слобода“ на границата.

Во пресудата, сепак, не се наведува дека било изводливо властите да ги уапсат и притворат осомничените лица во таа фаза. Со право, според наше мислење, бидејќи, во таа фаза, можеби не постоеле доволно докази кои го гарантираат нивното притворање и судење. Со нивното ослободување, по предупредувањето за состојбата на подготвеност на властите, би се зголемила опасноста дека тие или други членови на ИРА можеле успешно да спроведат обновен терористички напад на Гибралтар. Во околностите кои биле познати во тоа време и соодветно на нив, не било „сериозна грешка“ властите да го одложат апсењето наместо само да ги запрат осомничените лица на границата и да ги вратат назад во Шпанија.

12. Став 206 од пресудата, понатаму, наведува некои „клучни проценки“ направени од страна на властите за кои, во став 207, се вели дека се покажале, во овој случај, како погрешни, иако сите биле прифатени како можни хипотези во ситуацијата во која вистинските факти биле непознати и во која властите постапувале врз основа на ограничени разузнавачки информации. Во став 208 е дадена критика дека „недоволна согласност се чини дека била дадена во однос на другите претпоставки“.

13. Како прв пример за да се потврди оваа критика, во ставот, понатаму, се наведува дека поради тоа што активирањето на бомбата не било очекувано до 8 март, „постоела еднаква можноста дека ... терористите биле во извидувачка мисија“.

Сепак, не постои ништо неразумно во проценката направена за време на оперативниот брифинг одржан на 5 март дека автомобилот кој требало да биде доведен во Гибралтар било малку веројатно, врз тие основи, да биде „автомобил-блокатор“ (види став 23, точка д). Така, кога автомобилот бил паркиран на платото од страна на едно од осомничените лица и кога сите три лица биле присутни и забележани во Гибралтар, властите сосема правилно можеле да постапуваат во согласност со работната претпоставка дека во автомобилот била поставена бомба и дека, поради тоа што било малку веројатно осомничените лица да ризикуваат две посети, не било „еднакво“ можно дека тие биле во извидувачка мисија.

Покрај тоа, војник F, виш воен советник на Комесарот на полицијата на Гибралтар, изнел докази на судскиот претрес дека, според разузнавачките информации, такви извидувачки мисии биле спроведени во многу наврати претходно: бил известен дека извидувањето било завршено во целост и операцијата била подготвена за спроведување. Во такви околности, доколку властите постапиле на друг начин освен врз основа на најлошото сценарио, имено, дека во автомобилот била поставена бомба која можело да биде активирана од страна на осомничените лица за време на нивното присуство на територијата, тоа би претставувало несовесен неуспех во поглед на интересите на јавната безбедност.

14. Второ, наведено е во втората алинеја на став 208 дека за време на брифинзите или откако осомничените лица биле забележани, „се сметало малку веројатно дека тие биле подготвени да ја активираат бомбата, со што би загинале многу цивили, кога г. McCann и г-ѓа Farrell се упатиле кон

граничната област, и со што би се зголемила опасноста од нивно откривање и фаќање“.

Сепак, прашањето е дали властите можеле безбедно да постапуваат по претпоставката дека осомничените лица веројатно не биле подготвени да ја активираат бомбата кога тие, дури и ако во тој момент се движеле во насока кон границата, станале свесни дека биле откриени и се соочиле со можноста за нивно апсење. Според наше мислење, одговорот е јасен: се разбира, претходното искуство во врска со активностите на ИРА не дава сигурна основа за донесување на заклучок дека убиството на голем број цивили е доволно за да ги одврати од нивната намера или дека осомничените лица, ако наидат на отпор, воопшто не би ја активирале експлозијата, отколку да ја активираат предизвикувајќи цивилни жртви. Важно е дека, според доказите изнесени од страна на војник F за време на судскиот претрес, дел од разузнавачкиот контекст е дека тој бил известен дека ИРА била под притисок да направи нешто „спектакуларно“. Тој, исто така, изнел докази за неговото верување дека, ако бидат притеснети, осомничените лица со сигурност би го притиснале копчето за да постигнат одреден степен на пропаганден успех: тие би направиле обид да постигнат таков успех со воведување на бомба во Гибралтар и дека тоа ќе го намали, според нив, пропагандниот неуспех кој произлегува од цивилните жртви.

15. Понатаму, втората алинеја на став 208 укажува на тоа дека „исто така, не може да се смета веројатно дека во тој момент“ - тоа е, очигледно, кога McCann и Farrell „се упатиле кон границата“ – „[осомничените лица] имале поставено предавател кој би им овозможил веднаш да ја активираат претпоставената бомба, доколку наидат на отпор“.

Оттука, според наше мислење, прашањето треба да биде дали властите можеле внимателно да постапат на друг начин освен врз основа на тоа дека постоела барем можност, пред да станат свесни осомничените лица дека можеле да бидат откриени, или веднаш потоа, дека предавателот бил во состојба на подготвеност за активирање на бомбата.

16. Понатаму, наведено е во третата алинеја на став 208, дека „дури и ако се земат предвид технолошките вештини на ИРА, описот на уредот за активирање како „уред за активирање со притискање на едно копче“, без квалификациите опишани подоцна од страна на експертите на судскиот претрес ..., кои мора да им биле познати на надлежните органи, премногу го поедноставуваат вистинскиот карактер на ваквите уреди“. Точното значење на оваа критика можеби отвора простор за постоење на одреден сомнеж. Она што е целосно јасно, сепак, и што сведокот-вештак назначен од страна на жалителите го прифатил на судскиот претрес, е дека предавател од ваков вид за кој се мисли дека можеби бил користен во овој конкретен случај можел да биде поставен за да овозможи детонацијата да биде активирана со притискање на едно копче; врз основа на досегашното искуство, би било погрешно да се занемари можноста за технолошки напредок во оваа област од страна на ИРА.

17. Во став 209 од пресудата, изразена е загриженост дека проценката на војник G во врска со тоа дека постоел „осомничен автомобил-бомба“

била пренесена на војниците на терен на таков начин што тие добиле впечаток дека дефинитивно било идентификувано присуството на бомбата. Но, со оглед на оценките кои биле направени во врска со веројатноста за употреба на далечински управувач, и со оглед на различните индикатори дека автомобилот навистина требало да биде осомничен дека во него била поставена бомба, постапките кои се очекувало да бидат преземени од страна на војниците би биле исти без разлика дали тие ја разбрале пораката како што очигледно ја разбрале или како што, во основа, војник G очигледно сакал да биде разбрана. Во секој случај, постоењето на опасност за луѓето на Гибралтар било доволно оправдано, со оглед на карактерот на таквата опасност, за да поттикне таква реакција каква што била применета.

18. Во став 209, повикувајќи се на оценката направена од страна на војник G, исто така, повторно се истакнува дека, иако имал искуство со автомобили-бомби, тој не бил експерт за радио-комуникации и експлозиви. Анализирајќи ја таквата проценка, сепак, фер е да се додаде дека, иако прегледот кој тој го направил на автомобилот бил површен, бил доволен за да му овозможи да донесе заклучок, особено во поглед на необичниот изглед на антената во однос на староста на автомобилот, како и сознанието дека ИРА во минатото користела автомобили со посебно направена антена, требало тој автомобил да се смета за осомничен автомобил-бомба.

Властите, во секој случај, не постапувале само врз основа на оценката на војник G. Исто така, проценка била направена претходно, на која се осврнавме во став 13 погоре, дека било малку веројатно терористите да користат „автомобил-блокатор“. Покрај тоа, властите забележале дека автомобилот бил паркиран од страна на Savage, кој бил познат експерт за правење бомби, кој се задржал одредено време (2-3 минути, според еден очевидец) пред да излезе од автомобилот, чепкајќи нешто меѓу седиштата.

19. Став 210 од пресудата потврдува, во основа, дека употребата на смртоносна сила била „речиси неизбежна“, поради тоа што војниците A, B, C и D добиле низа работни хипотези кои биле ослабени поради отсуството на доволна согласност за алтернативни можности и „крајното известување за постоење на бомба поставена во автомобил која, ... можела да биде активирана со притискање на едно копче“.

Во ставовите од 13 до 16, се осврнавме на поентите во поддршка на заклучокот дека не била дадена доволна согласност за алтернативни можности; а во став 17 и став 18 се осврнавме на прашањето за известување за постоењето на автомобил-бомба.

Понатаму, се сомневаме во заклучокот дека употребата на смртоносна сила била „речиси неизбежна“ поради неуспехот на властите во тој аспект. Сосема различно од било кое друго размислување, овој заклучок не го анализира доволно случајниот дел во евентуалниот исход. Да не биле направени движењата од страна на McCann и Farrell кога војник A и војник B ги следеле, кои можеби биле поттикнати од случајниот звук на сирената на полицискиот автомобил, постоела можност тие да бидат фатени и уапсени без, притоа, да биде истрелан куршум во нив; но, исто така, постоела можност Savage да не ги направи постапките кои ги направил кога бил

следен од страна на војник С и војник D, кои најверојано биле поттикнати од звукот на оружјето од инцидентот со McCann и Farrell, и на тој начин, Savage, би бил фатен и уапсен без војниците да пукаат во него.

20. Импликацијата на крајот на став 211 дека властите не посветиле доволно грижа при проценувањето на информациите кои им биле достапни пред да ги пренесат истите на војниците кои „употребувале огнено оружје што автоматски вклучувало пукање со намера да се убие одредено лице“, се чини дека се темели исклучиво на „неуспехот да се обезбеди маргина на грешка“, на која се однесува почетокот на ставот. Претходно се осврнавме на поентата за „недоволна согласност за алтернативни можности“ (види, ги повторно, ставовите од 13 до 16 погоре), за која сметаме дека е иста како и наводниот неуспехот да се обезбеди маргина на грешка, која е наведена во овој дел. Секоја проценка на евалуацијата направена од страна на властите на достапните информации, во секој случај, треба да го земе предвид фактот дека проценката била направена врз основа на непотполноста на тие информации (види став 8 погоре); не постојат убедливи основи што укажуваат на тоа дека постоеле информации кои тие разумно требало да ги знаат, но не ги знаеле.

21. Став 212, упатувајќи на рестриктивното дејство на потврдите за јавен интерес и истакнувајќи дека не било јасно „дали употребата на огнено оружје за ранување на нивните цели можела да биде оправдана од специфичните околности со кои се соочиле во моментот на апсењето“, понатаму наведува дека „на нивната рефлексна акција во тој суштински момент и недостигал одреден степен на претпазливост ... да се очекува од персоналот надлежен за спроведување на законот во едно демократско општество, дури и кога се работело за опасни осомничени лица за тероризам, што е очигледно спротивно на стандардот на грижа изнесен во упатствата за употреба на огнено оружје од страна на полицијата“. Ставот завршува со тврдењето дека овој „неуспех од страна на властите, исто така, укажува на недостаток на соодветна грижа при контролата и организацијата на операцијата за лишување од слобода“.

22. Што се однесува до какво било упатување дека, ако проценка за одредено прашање била потребна, поради нивната обука или упатството кое требало да биде извршено од страна на војниците, употребата на огнено оружје за ранување би можела да се смета од нивна страна дека е оправдана со околностите во тоа време, мора да потсетиме дека тие околности вклучувале вистинска верба од нивна страна дека осомничените лица можеле да ја активираат бомбата со притискање на едно копче. Во таква ситуација, употребата на огнено оружје само за ранување би била многу опасна: ранувањето може да не го онеспособи осомниченото лице и тоа лице може да биде способно да притисне едно копче, доколку е решено да го стори тоа.

23. Поопшто земено, во однос на обуката, многу докази всушност биле изнесени на судскиот претрес за тоа дека војниците (и не само тие војници) биле обучени да одговорат на заканите, како онаа за која се мислело дека ја наметнуваат осомничените лица во овој конкретен случај - сите тие лица

биле опасни терористи за кои се верувало дека можат да доведат многу животи во непосредна опасност - со отворање оган откако било јасно дека осомниченото лице не се откажало од својата намера, дека целта на пукањето била да се онеспособат лицата, и дека единствен начин да се постигне тоа било да се пука за да се убие. Исто така, биле изнесени докази за време на судскиот претрес дека војниците не би биле прифатени за служба во СВС, ако не покажат дискреција и промисленост, дека тие не би отвориле оган без да размислат, ниту го направиле тоа, но тие морале да реагираат многу брзо. Покрај тоа, биле изнесени докази дека припадниците на СВС всушност биле успешни во минатото во апсењето на терористи, во голем број од случаите.

24. Не сме воопшто уверени дека Судот има било каква доволна основа за да донесе заклучок, врз основа на изнесените докази за време на судскиот претрес и врз основа на степенот на искуство за справување со терористички активности одразени во соодветната обука, дека војниците треба да добијат одредена, поинаква и препорачана форма на обука и дека на акцијата која ја спровеле војниците во овој случај „и недостига одреден степен на претпазливост во однос на употребата на огнено оружје, кој може да се очекува од персоналот надлежен за спроведување на законот во едно демократско општество“. (Кај нас, исто така, постои сомневање, врз основа на изнесените докази за правичност на повикувањето на „нивна рефлексна акција во тој суштински момент“. Војниците, да бидат обучени да реагираат брзо и да имаат искуство, кога потребите во дадената ситуација го бараат токму тоа, не претставува рефлексна акција).

Ниту, пак, можеме да прифатиме дека разликите меѓу упатствата дадени на полициските службеници во врска со употребата на огнено оружје (став 137 од пресудата) и „Огнено оружје - правила на ангажирање“, дадени во прилог на оперативниот налог на Комесарот (став 136), земени заедно (како што треба да биде) со правилата за ангажирање издадени на војник F од страна на Министерството за одбрана (став 16), можат полноважно да бидат повикани во поддршка на тврдењето дека стандардот за грижа наметнат на војниците бил несоодветен. Таквите разлики, несомнено, се должат на разликите во однос на контекстот и барањата на корисниците на кои им се упатени, земајќи ја предвид притоа релевантната претходна обука за секоја група (треба да се напомене дека, според доказите на војник F дадени на судскиот претрес, војниците на СВС посетиле многу предавања во врска со концептите за владеење на правото и употреба на минимална сила). Не успеавме да видиме на кој начин упатствата би можеле да бидат протолкувани од страна на самите војници, ако покажуваат недостаток на соодветна грижа при употребата на огнено оружје.

Според тоа, сметаме дека последната критика, во однос на постоењето на одреден неуспех од страна на властите, укажува на недостаток на соодветна грижа во поглед на контролата и организацијата на операцијата за апсење, е неоправдана.

25. Обвинението за прекршување на обврската од страна на државата според член 2 (чл. 2) од Конвенцијата за заштита на правото на живот е од

огромно значење. Од причините изнесени погоре, на проценката дадена во ставовите од 203 до 213 од пресудата, според наше мислење, се чини дека и недостасува потврда во однос на заклучокот дека постои прекршување на член (чл. 2) во овој случај. Ние би го следеле размислувањето и заклучокот на Комисијата изнесен во нејзиниот сеопфатен, прецизен и особено реален извештај.

Исто како Комисијата, задоволни сме дека не биле прикажани пропусти во организацијата и контролата на операцијата од страна на властите што може да го оправда заклучокот дека била употребена пропорционална сила против осомничените лица со цел одбрана на невини лица од незаконско насилство. Сметаме дека употребата на смртоносна сила во овој случај, со жалење што, сепак, имало потреба да биде употребена таква сила, не го надминува она што било, во околностите кои биле познати во тоа време, „апсолутно неопходна“ сила за таа цел и не претставува прекршување на обврските од Конвенцијата од страна на Обединетото Кралство.